

Utomjordingar och vetenskap

Konstruktionen av vetenskap inom UFO-Sverige 1970-1996

Av: Julia Falk

Handledare: Henrik Bohlin
Södertörns högskola | Institutionen för historia och samtidsstudier
Masteruppsats 30 hp
Idéhistoria | vårterminen 2016

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract

This thesis examines how science is constructed in relation to the UFO-movement. More specifically, it examines how the Swedish UFO organisation UFO-Sverige (UFO-Sweden) has changed when it, during the years of 1970-1996, adopted scientific ambitions. At its origin UFO-Sverige was based on values associated with the New Age movement, eventually they started to embrace more scientific methods. It is the meeting between ufology and science within UFO-Sverige that is examined in this thesis. The theoretical basis is Thomas Gieryns concept of boundary-work. The concept of boundary-work is based on the notion that science is constructed in relation to non-science. It is when science is separated from non-science that the conditions for what is considered as science are determined. The conditions of science are therefore dependant on the context of the situation in which it is separated from non-science. The change in UFO-Sverige is in the thesis examined through its organisational statutes and articles from the organisations paper. Furthermore, a debate between UFO-Sverige and the sceptical organisation Vetenskap och Folkbildning (Science and the People's Education), VoF, is analysed.

The thesis concludes that in their transition UFO-Sverige is using the notion of unbiased, the possibility to document, and critical thinking as reference for their scientific validity. They have shifted their view on what is considered as rational to base their knowledge production on, from personal experience to observable evidence. Through the study of the debate between UFO-Sverige and VoF different views on how science should relate to unexplained phenomenon has emerged. VoF consider the probability of a new discovery prior an examination of an unexplained phenomenon. UFO-Sverige instead claims that you cannot determine the credibility of relevant findings before the phenomenon in question is examined. The thesis also concludes that because UFO-Sverige is constructed as an Other to science, to which the identity of science is dependent upon, it won't be accepted as valid science, even if they try to adapt to scientific terms. There is almost always a way to find something unscientific in their construction, and by doing so VoF can keep UFO-Sverige as their Other.

Keywords: Science, UFO-movement, Boundary-work.

Populärvetenskaplig sammanfattning

Den moderna myten om existensen av UFO sägs ha sitt ursprung i 1940-talets USA. Sedan dess har tron på UFO spridits över hela världen, dels har den blivit ett återkommande inslag inom populärkulturen, dels har den i många hänseenden fått religiösa inslag. Men det har även bildats organisationer som utifrån en vetenskaplig grund vill undersöka UFO-fenomenet, en av dessa organisationer är UFO-Sverige. När organisationen först grundades 1970 var det med en New Age-betonad inriktning, sedan genomgick organisationen en förändring och tog sig an mer vetenskapliga ambitioner. Det är den förändringen som undersöks i denna uppsats. Syftet är att inte bara undersöka synen på vetenskapen inom UFO-Sverige, utan även lyfta fram en diskussion om vad vetenskap innebär. Uppsatsen bygger på sociologen Thomas Gieryns gränsdragningsteori. Enligt Gieryns teori går det inte att bestämma någon universell definition av vad vetenskap innebär, utan kriterierna för att få räknas som vetenskap framkommer när vetenskap skiljs från icke-vetenskap. Vad vetenskap innebär är beroende av karaktären på den icke-vetenskap som stängs ute. De vetenskapliga kriterierna är föränderliga.

I uppsatsen undersöks vad vetenskap innebär i relation till UFO-rörelsen. När UFO-Sverige allt mer antar vetenskapliga ambitioner ställs förutsättningslösa undersökningar, möjligheten att dokumentera och kritiskt tänkande upp som referenspunkter för deras vetenskaplighet. Men i undersökningen av en debatt 1996 mellan UFO-Sverige och föreningen Vetenskap och Folkbildning, VoF, framgår det att fast än UFO-Sverige förändrat sin syn på hur UFO-fenomenet bör undersökas och antagit vetenskapliga ambitioner accepteras de inte av VoF som vetenskapliga. Istället ställer VoF upp trovärdighet för relevanta upptäckter som ett kriterium för att tillskrivas en vetenskaplig status. Trovärdighet för relevanta upptäckter skulle kanske inte i andra situationer anses som avgörande för den vetenskapliga statusen, men i denna gränsdragningssituation är det kriteriet väsentligt. Genom att dra en gräns mot UFO-Sverige kan VoFs identitet som det vetenskapliga alternativet behållas oförändrad.

Innehållsförteckning

Inledning.....	4
Syfte och frågeställning.....	6
Teori och metod.....	6
Källmaterial.....	11
Forskningsöversikt.....	12
Avgränsningar.....	17
Min egen roll.....	18
Undersökning.....	18
En organisation bildas.....	18
Förändring och fördjupning.....	21
Konflikt och splittring.....	23
Vetenskapliga ambitioner.....	27
Vattendelare.....	30
Från biverksamhet till huvudsyssla.....	32
Idéprogram.....	33
Synen på det rationella.....	39
En debatt inleds.....	41
Dubbeltydig relation.....	43
Gränsdragning görs.....	46
Vikten av sakkunskap.....	48
Lokalisering på den kulturella kartan.....	50
Skilda synsätt.....	52
Vetenskapens Andra.....	54
Möjliga förklaringar till förändringen.....	56
Avslutning.....	59
Sammanfattning av slutsatser och diskussion.....	59
Möjlig kommande forskning.....	61
Käll- och litteraturförteckning.....	63
Tryckta källor.....	63
Otryckta källor.....	65
Litteratur.....	66
Otryckt material.....	69

- Do you believe in the existence of extraterrestrials?
- Logically I would have to say no, giving the distances needed to travel from far regions of space the energy requirements would exceed the spacecraft's capability...
- Conventional wisdom [...] when convention and science offers us no answers might we not finally turn to the fantastic as a plausibility?
- [...] What I found fantastic is any notion that there are answers beyond the realm of science; the answers are there, you just have to know where to look.¹

Samtalet utspelar sig i det inledande avsnittet av den amerikanska TV-serien *X-files* när den skeptiska naturvetenskapligt utbildade FBI-agenten Dana Scully för första gången möter agenten Fox Mulder, som är betydligt mer öppen för okonventionell kunskap. Temat som presenteras i konversationen är genomgående i hela TV-serien, relationen mellan konventionell vetenskap och tron på det övernaturliga. Gång på gång ställs frågan om allt går att förklara genom vetenskapliga metoder. I *X-files* representeras det övernaturliga oftast av utomjordingar. Det presenteras ett brett spektrum av populärkulturella klichébilder av utomjordingar. De är korta, med stort huvud och stora sneda ögon. De tar formen av män i mörk kostym, så kallade Men In Black. De kommer i tefatsliknande rymdskepp och kidnappar människor för att utföra tester på dem. När agent Scully genom seriens gång återkommande ställs inför existensen av rymdvarelser tvingas hon att omvärdera sin vetenskapliga grund. Det öppnar för frågor som inte endast berör utomjordiskt liv på jorden, utan likväl vetenskapens räckvidd, vad innebär vetenskap och vilka frågor besvaras av den?

Den moderna myten om UFO, vilket står för Unidentified Flying Object, sägs ha sitt ursprung 24 juni 1947. Kenneth Arnold är den dagen ute och flyger med sitt privata plan i Mount Rainer, Washington, när han plötsligt ser 9 stycken lysande objekt flyga över himlen. Arnolds betraktelse får stor uppmärksamhet i pressen och efter att Arnold beskrivit att objekten han såg flög över himlen likt tefat över en vattenyta plockas begreppet "flying saucers" upp i media. Sedan dess har myten spridits över världen och är ett återkommande inslag inom populärkulturen. UFO-

¹ *X-Files*, Ten Thirteen Productions 20th Century Fox Television, 1993, Säsong 1, Avsnitt 1.

fenomenet har i flera hänseenden religiösa inslag och sekter har bildats som bygger på existensen av utomjordiskt liv. Men det finns även organisationer som utifrån en mer traditionell vetenskaplig grundsyn vill undersöka förekomsten av UFO. Likt Dana Scully ställs dessa organisationer inför frågan vad som kan besvaras inom den etablerade vetenskapens räckvidd. Vad räknas som vetenskap?

Min föresats är att undersöka just vetenskapens roll i den ufologiska kontexten. Vetenskap har en betydande ställning inom det moderna samhället. Den har nästintill blivit ett epitetsom står för trovärdighet, ett vetenskapligt alternativ framställs oftast som ett tillförlitligt alternativ. Att däremot klassas som ovetenskaplig bär en starkt negativ klang. Vad vetenskap innebär har dock inget givet svar. Genom min undersökning är målet att lyfta frågan kring vad som får räknas som vetenskap och på vilka grunder det urvalet sker. En kritisk öppenhet är central inom vetenskapen, men var går gränsen för denna öppenhet? Inom den vetenskapsinriktade ufologin aktualiseras dessa frågor kring innebörden av vetenskap då det sker ett anammande av en vetenskaplighet samtidigt som grunden finns inom ett fält som traditionellt klassats som ovetenskapligt. Vad som krävs för att bli en del av en vetenskaplig diskurs kan framträda.

En organisation som är aktiv inom det vetenskapsinriktade ufologiska fältet är UFO-Sverige. På deras hemsida skriver de att:

UFO-Sverige arbetar med vetenskapliga ambitioner och står för en kritiskt granskande linje när det gäller UFO-fenomenet. UFO-Sverige står helt öppet för vilka lösningar UFO-fenomenet kan ha. Den bland allmänheten mest spridda teorin - att det skulle röra sig om utomjordiska farkoster - är en av många teorier som undersöks. Organisationen marknadsför inte någon enskild tolkning.²

UFO-Sverige har dock inte alltid haft denna uttalade vetenskapliga inriktning. När organisationen startade 1970 var den verksam inom en betydligt mer New Age-inriktad kontext. Under 80- och 90-talet skedde det en förändring inom organisationen mot mer vetenskapliga ambitioner. 1995-1996 var UFO-Sverige del i en debatt med föreningen Vetenskap och Folkbildning, VoF, vilken hade sin utgångspunkt i att VoF erkände att de delade en så pass likartad grundinställning med UFO-Sverige att en

² "Detta är UFO-Sverige", <http://www.ufo.se/information/organisationen/fakta.php> (Hämtad 2016-03-02).

debatt kunde föras. UFO-Sverige har följaktligen på mindre än 30 år genomgått en förändring vilken innebär att det skett ett möte mellan ufologi och vetenskap. Detta möte öppnar upp för frågan kring vetenskapens öppenhet, vad det är som får tillskrivas en vetenskaplighet. Gränsen för att tillhöra en vetenskaplig diskurs blir aktuell i och med att UFO-Sverige försöker kombinera vetenskapliga ideal med det mer okonventionella UFO-fenomenet.

Syfte och frågeställning

I uppsatsen undersöks förändringen som sker inom UFO-Sverige. Hur UFO-Sverige utifrån sin grund inom ufologin konstruerar den vetenskap som de försöker att närma sig. Avsikten är att visa på vilka värden som lyfts fram i anammandet av vetenskapliga metoder. Att analysera vad det är som förändras inom organisationen när de rör sig från en New Age-inriktad kontext till vetenskapliga ambitioner. Detta kommer främst ske utifrån UFO-Sveriges stadgar i vilka deras idémässiga grund presenteras. Debatten mellan VoF och UFO-Sverige kommer även undersökas. Utifrån den kan skillnader i synen på vetenskap lyftas fram och de specifika och kontextuellt bundna krav som ställs för att räknas in i en vetenskaplig diskurs diskuteras. Syftet blir således att i ett snävare perspektiv undersöka UFO-Sveriges närmande mot en vetenskaplig diskurs och den vetenskapssyn som finns inom organisationen, men i ett större perspektiv belysa frågan kring vetenskapens konstruktion.

Frågeställning för uppsatsen är: Hur sker UFO-Sveriges närmanden mot en vetenskaplig diskurs? Hur konstrueras vetenskap i och med den förändring UFO-Sverige genomgår och vilka värden lyfts upp som betydande i närmandet mot vetenskap? Vad anses som avgörande för att få tillhöra en vetenskaplig diskurs i debatten mellan UFO-Sverige och VoF?

Teori och metod

Den teoretiska grunden i uppsatsen utgår till stor del från sociologen Thomas Gieryns verk *Cultural boundaries of science: credibility on the line*. I verket diskuterar han vetenskap ur ett socialkonstruktivistiskt perspektiv. Vad vetenskap innebär, de områden och gränser den antar, är beroende av de omständigheter som uppstår i en specifik situation. Exempelvis vem det är som slåss för att få tillskrivas vetenskapens

trovärdighet och vad det är som står på spel.³ Vetenskapens konstruktion beror ur detta perspektiv följaktligen inte på konstanta värden utifrån vilka det går att ställa upp universella kriterier, utan den är föränderlig.

Vad vetenskap innebär definieras när den skiljs ut från icke-vetenskap, i gränsdragningsituationer. Gieryn skriver om hur "credibility contests", trovärdighetskamper, är en återkommande företeelse på den sociala arenan. Dessa kamper sker kring det Gieryn definierar som "epistemic authority", epistemisk auktoritet, makten att definiera, beskriva och förklara olika domäner av verkligheten.⁴ Den epistemiska auktoriteten är inte något som är ständigt närvarande, utan den upprättas när folk debatterar, och så småningom kommer överens om, lokaliseringen av rätten att definiera vad som är fakta.⁵ Det sker således kamper om trovärdigheten som vetenskapen har tillskrivits och auktoriteten att få definiera vad verkligheten innebär. Detta sker i gränsdragningsituationerna när vad som får definieras som vetenskap utmanas och så småningom skiljs från det som inte tillskrivs en vetenskaplighet. Utifrån icke-vetenskapens utestängande uppställs de villkor som krävs för att tillskrivas en erkänd vetenskaplighet. Beroende på det icke-vetenskapligas karaktär är villkoren för det vetenskapliga föränderliga.

Ett exempel på den föränderlighet som finns i konstruktionen av vetenskap beroende på vad det är som stängs ute som icke-vetenskap går att hitta i en av de fallstudier som Gieryn undersöker i sitt verk. Fallstudien kretsar kring 1800-talsvetenskapsmannen John Tyndall och hans gränsdragningar mot så väl religion som mekanik. Dessa tävlade med den viktorska vetenskapen om kulturell auktoritet och yrkesresurser.⁶ Tyndall använder en uppsättning av referenspunkter för var gränsen för vetenskap ska dras när den dras mot religion, men helt andra när den dras mot mekaniken. Det resulterar i att vetenskap i ena fallet bygger på praktisk användbarhet, empirism och skepsis. Medan i andra fallet blir vetenskap ren kunskap grundad i experiment och teori, där klart tänkande är en av dess huvudsakliga verktyg.⁷ Vetenskaplig kunskap är empirisk när den ställs i kontrast till religionens metafysik,

³ Gieryn, Thomas F., *Cultural boundaries of science: credibility on the line*, University of Chicago Press, Chicago, 1999, s. x-xi.

⁴ Gieryn, s. 1.

⁵ Gieryn, s. 15.

⁶ Gieryn, s. 63.

⁷ Gieryn, s. 30.

men teoretiskt abstrakt när den kontrasteras mot mekanikens praktiska observationer.⁸ Det handlar inte om att någon av dessa definitioner inte stämmer, utan att vetenskap kan vara allt detta, och mycket mer.⁹ I min uppsats undersöks vad vetenskap är när den ställs mot ufologi. Dels genom att undersöka vad det är som förändras i UFO-Sverige när de lämnar en mer New Age-baserad baserad ufologi och antar vetenskapliga ambitioner, dels genom att analysera var gränsdragningen för att få tillhöra en vetenskaplig diskurs dras i debatten mellan UFO-Sverige och VoF.

Den vetenskapssyn uppsatsen baseras på bygger på grundantagandet att vetenskap inte är en direkt avspeglning utav verkligheten, utan det är ett sätt, av flera, att definiera verkligheten på som vinner legitimitet genom trovärdighetskamper. Att dessa trovärdighetskamper existerar och ständigt pågår visar på förekomsten av olika synsätt utifrån vilka verkligheten kan tolkas.¹⁰ Svar på frågan om vad som får räknas som vetenskap går inte att finna i själva skapandet av material, i laboratorierna, undersökningarna och producerandet av fakta. Det existerar ingen specifik metod för framtagandet av fakta som avgränsar vad som får tillskrivas den trovärdighet som vetenskap erkänts.¹¹ När fakta konsumeras, presenteras och används tillskrivs dess vetenskaplighet och det vinner legitimitet.¹² I min uppsats är det således inte UFO-Sveriges egna undersökningar, deras rapportverksamhet och utredningar som undersöks. Det är inte om UFO-Sveriges verksamhet uppfyller några i förväg uppställda krav som är intressant för min undersökning av konstruktionen av vetenskap. Det är istället hur UFO-Sverige, när de närmar sig den vetenskapliga diskursen, framställer sig själva och resultatet av sina undersökningar och hur detta mottas som är i fokus.

För att tydliggöra Gieryns teoretiska position, och således grunden för denna uppsats, kan han jämföras med vetenskapsfilosofen Karl Popper och hans teori om falsifiering. Enligt denna är det ett grundkrav i fall en hypotes ska tillskrivas en

⁸ Gieryn, s. 63.

⁹ Gieryn, s. 30.

¹⁰ Gieryn, s. 18f.

¹¹ Gieryn skriver om att det inte finns något i det vetenskapliga arbetet som ensamt kan förklara varför vetenskapens beskrivningar av naturen är betrodd i så många och olika situationer, s. ix.

¹² Enligt Gieryn borde sociologer undersöka vetenskap från en ny synvinkel, vad han beskriver som "downstream", när fakta konsumeras, s. ix. Han skriver att: "the practices, skills, texts, achievements, and potentials of scientists are wrapped up in layers of discursive interpretations as they make their way downstream to respectful waiting publics. s. x.

vetenskaplig status att det finns en möjlighet för den att falsifieras. Popper vill med sin falsifieringsteori fastställa ett demarkationskriterium utifrån vilken gränsen för vad som får räknas som vetenskap och icke-vetenskap kan baseras på.¹³ Här framträder en viktig skillnad mot Gieryns ståndpunkt. Enligt honom går det inte att hitta ett kriterium som gränsdragningarna baseras på. Utan kriterierna för vad som får definieras som vetenskap är beroende av gränsdragningssituationen, vad det är i den situation som stängs ute. De vetenskapliga demarkationskriterierna är således föränderliga och det går inte att hitta ett generellt kriterium som gränsen för vetenskap bygger på. Vetenskap är någonting som existerar och tillskrivs trovärdighet, samtidigt som det ständigt omförhandlas i trovärdighetskamper. Gieryn beskriver det som att: "science is already present but constantly made up."¹⁴

UFO-Sveriges närmande mot vetenskapen undersöks i min uppsats som en gränsdragningssituation i den mening Gieryn diskuterar. Avsikten med att undersöka UFO-Sveriges förändring är således inte att endast undersöka vad enskilda personer inom UFO-Sveriges har för syn på vetenskap. Då uppsatsen bygger på antagandet att vad som får definieras som vetenskap konstrueras i dessa gränsdragningssituationer när vetenskap skiljs från icke-vetenskap blir målet att visa på existensen av en sådan situation och hur vetenskap konstrueras inom den. Gieryn skriver att man måste undersöka tillfälligheterna i specifika trovärdighetskamper för att upptäcka de många olika sätt vilket vetenskap kan konstrueras på.¹⁵ Detta är uppsatsens intention: att visa på vad som tillskrivs vetenskaplighet i den situation som uppstår när UFO-Sverige anammar vetenskapliga ambitioner och närmar sig en vetenskaplig diskurs.

En annan viktig teoretisk utgångspunkt i undersökningen är David J. Hess verk *Science in the New Age: the paranormal, its defenders and debunkers, and American culture*, i vilken han undersöker New Age-rörelsen, parapsykologin och skeptikerrörelsen i USA och relationerna dem emellan. Som utgångspunkt i sin undersökning har han Gieryns gränsdragningsteori. Hans fallstudier visar på att gränsdragningar kan ske på en mångfald olika och komplexa sätt. Gränsdragningsteorin inkluderar inte endast den traditionella vetenskapen som utestänger icke-vetenskap, utan det finns en mängd olika grupper som konstruerar

¹³ Molander, Bengt, *Vetenskapsfilosofi: en bok om vetenskapen och den vetenskapande människan*, 2. uppl., Thales, Stockholm, 1988.

¹⁴ Gieryn, s. 21.

¹⁵ Gieryn, s. 21.

gränser och på så sätt även sin egen identitet.¹⁶ Hess vill i sitt verk synliggöra hur gränsen mellan vetenskap och icke-vetenskap i praktiken är mångfaldig och föränderlig.¹⁷ Utvidgningen av gränsdragningsteorin är betydelsefull för min undersökning. Det är inte enbart gränsdragningen gentemot UFO-Sverige som undersöks, utan de många lager av gränsdragningar som sker åt flera olika håll i och med den förändring som UFO-Sverige genomgår. Deras identitet konstrueras och omförhandlas genom dessa lager av gränsdragningar. Genom att nya gränsdragningar görs förändras UFO-Sveriges position och dess relationer till andra parter och på så sätt även UFO-Sveriges egen identitet.

Viktiga begrepp för Hess, och för mig i min undersökning, är ”the Self”, Självvet, och ”the Other”, den Andra. Dessa bygger på tanken att identiteten inte består av essentiella karaktärsdrag, utan bestäms utifrån den uppsättning relationer som Självvet har tills dess Andra, eller till vad det är som Självvet *inte* är.¹⁸ Självvet har ingen kärna av väsentliga egenskaper utan det är i förhållande till dess olika Andra som det framkommer vad den är. Som exempel lyfter Hess fram skeptiker-rörelsen, som inte skulle existera, eller skulle vara fundamentalt annorlunda, om den inte befann sig på en arena där den kunde opponera sig gentemot New Age eller liknande rörelser.¹⁹ Likartade tankegångar om beroendet av den Andra för den egna identiteten går att finna hos Gieryn. Som konstaterats beror de egenskaper vilka tillskrivs vetenskapen just på karaktären hos dess Andra, på vem eller vad det är som utestängs från vetenskapen.²⁰ Epistemisk auktoritet existerar endast om den görs anspråk på av några och förvägras för andra.²¹ Det innebär att utestängandet av UFO-Sverige som en icke-vetenskaplig organisation är en del i konstruktionen av en vetenskaplig identitet.

I Hess undersökningar av relationen mellan Självvet och den Andra framgår att det kan existera olika typer av relationer till den Andra. Den Andra måste inte vara en utestängd part vilken man vill distansera sig ifrån. Det kan även finnas en Andra som skiljer sig från en själv, men som man vill efterlikna. Detta framkommer bland annat när Hess undersöker konstruktionen av den Andra i Marilyn Fergusons klassiska New

¹⁶ Hess, David J., *Science in the New Age: the paranormal, its defenders and debunkers, and American culture*, Univ. of Wisconsin Press, Madison, 1993, s. 145.

¹⁷ Hess, s. 17.

¹⁸ Hess, s. 43.

¹⁹ Hess, s. 43.

²⁰ Gieryn, s. 22.

²¹ Gieryn, s. 14.

Age-verk *Aquarian Conspiracy*. Hon konstruerar två typer av Andra, en negativ mekanisk Andra vilken innehar mindre kunskap än Självet, och en positiv holistisk Andra vilken är förmedlad genom ett exotiskt bildspråk.²² Begreppen negativ och positiv Andra används i min undersökning för att visa hur det skapas olika typer av Andra. Denna distinktion visar likaså på de många lager av gränsdragningar som sker.

Uppsatsen bygger således på en syn på vetenskap som kulturellt bunden, mångfaldig och föränderlig. Grundläggande är antagandet att det som definieras som vetenskapligt konstrueras när det skiljs från icke-vetenskap. Att den vetenskapliga identiteten är beroende av sin Andra. Genom att undersöka den gränsdragningssituation som uppstår när UFO-Sverige förändras och antar vetenskapliga ambitioner är målet att vetenskapens kontextuella beroende ska kunna tydliggöras och att vad vetenskap innebär i denna situation ska framgå.

Källmaterial

I uppsatsen kommer källmaterialet till stor del att bestå av UFO-Sveriges stadgar från 1970-1996, från organisationens start till debatten med Vetenskap och Folkbildning, VoF. Stadgarna är intressanta för undersökningen då det i dem framgår hur UFO-Sverige vill framstå. Det är hur organisationen, i sitt anammade av vetenskapliga ambitioner, vill framställa sig självt som vetenskapligt som undersöks. I uppsatsen lyfts de delar av stadgarna fram inom vilka UFO-Sveriges ideologiska grund presenteras. Material för undersökningen kommer likaså att vara debatten med VoF. Denna ger ett utifrån-perspektiv av UFO-Sveriges närmande mot en vetenskaplig diskurs. I debatten framgår en gränsdragning gentemot UFO-Sverige och förhoppningen är att undersökningen av denna ska fördjupa bilden av hur vetenskap konstrueras genom gränsdragning. Debatten pågick mellan UFO-Sverige och VoF under åren 1995-1996. Den består av tre stycken inlägg i nr 2 av VoFs medlemsblad *Folkvett* 1995. Två av dem är skrivna av Clas Svahn, dåvarande ordförande i UFO-Sverige och ett av Sven Ove Hansson, redaktör för *Folkvett*. Den fortsätter sedan i nr 1 av *Folkvett* 1996 med ett inlägg av Håkan Blomqvist från UFO-Sverige och ett svar på detta från Sven-Ove Hansson.

För att mer ingående kunna analysera förändringen inom UFO-Sverige kommer undersökningen av stadgarna kompletteras med ledartexter från tidningarna *UFO-*

²² Hess, s. 46.

Information och *UFO-Aktuellt* under åren 1970 till 1996. *UFO-information* var mellan åren 1970 till 1980 organ för UFO-Sverige, sedan togs den rollen över av *UFO-Aktuellt*. I båda tidningarna har det publicerats artiklar om övernaturliga fenomen av en mängd olika artikelförfattare, med olika nära anknytning till UFO-Sverige och skilda inställningar gentemot UFO-fenomenet. I tidningarnas ledartexter, som oftast är markerade som just ledartexter, framgår organisationens inställning. De flesta av ledartexterna är signerade, vissa av de tidiga ledartexterna är signerade av UFO-Motala, men några är osignerade. Endast ett urval av ledartexterna tas upp i uppsatsen, dels för att de inte alltid berör UFO-Sveriges relation till vetenskap, dels för att undvika upprepning. Det är de ledartexter som anses tillföra något till och fördjupa diskussionen kring förändringen inom UFO-Sverige som kommer att lyftas fram.

Verket *En resa i tiden* av Håkan Blomqvist kommer likaså att vara material för uppsatsen och till stor del fungera som komplement till undersökningarna av stadgarna, ledartexterna och debatten. Blomqvist är själv sedan många år tillbaka verksam inom UFO-Sverige. Hans verk behandlar organisationens historia och tar upp den förändring som organisationen genomgått. Blomqvist var en aktiv part i den debatt som uppstår i och med förändringen inom UFO-Sverige och dess anammande av vetenskapliga metoder, hans verk ger en inblick i förändringen. Det är ”vinnarens historia” han beskriver, vilket i sig ger en intressant subjektiv aspekt i användandet av hans verk som källmaterial.

Forskningsöversikt

UFO-fenomenet har, som tidigare beskrivits, sitt ursprung i USA. Det har dock haft inverkan på andra delar av världen, inte minst i Sverige. Här presenteras det av mig lokaliserade forskningsfältet om ufologi i Sverige. Ett kontextualiserande kring UFO-fenomenets uppkomst är viktigt för förståelsen av en rörelse som UFO-Sverige, vilken har sin grund i detta fenomen. För att kunna analysera mötet mellan ufologin och vetenskap krävs en insikt i själva fenomenet och dess ursprung. Därför presenteras även några av de teorier som finns om UFO-fenomenets uppkomst.

Arkeologen Pia Andersson skriver om tron på utomjordiskt liv i sin text ”Flygande tefat och rymdvarelser som religion: 1500-talet till 1950-talet” i antologin *Gudars och gudinnors återkomst. Studier i nyreligiositet*. Hon presenterar en historisk genomgång över hur tron på UFO vuxit fram. Idén om liv i rymden möjliggjordes

från och med det paradigmskifte som skedde när Kopernikus heliocentriska system slog igenom. Plötsligt cirkulerade inte världsrymden kring oss människor och vår planet.²³ Redan på 1500-talet fanns det forskare som undersökte huruvida liv på andra planeter existerade. Den författare som först skrev om ett möte med varelser från rymden var den svenska kristna mystikern och vetenskapsmannen Emanuel Swedenborg. Han beskriver hur han personligen besöker andra planeter i sin bok *Jordkloten i vår solwerld vilka kallas planeter och jordkloten i stjernhimlen samt deras inbyggare ävenom andarna och änglarna där på grund av vad som blivit hört och sett* som utkom 1758.²⁴

Efter Swedenborg har det funnits ett flertal personer som påstår sig ha haft kontakt med varelser från yttre rymden, dock är det först under 1940-talet som fysiska farkoster från rymden rapporteras. Tidigare har påstådd kontakt skett genom astrala resor där resenären vanligtvis gått in i trans.²⁵ Det moderna UFO-fenomenet har sitt ursprung i juni 1947, i och med den händelse som beskrivs i inledningen av uppsatsen. Andersson diskuterar i sitt verk hur 1950-talets framväxt av personer som påstår att de fått kontakt med utomjordingar kan tolkas som en spegling av det politiska läge som USA befann sig i. Hotet om atomvapenkrig genomsyrade samhället och religionens roll blev allt mer problematisk i ett samhälle genomsyrat av teknologi. Möjligtvis såg människor rymdvarelser som en möjlighet till räddning från en värld där atomvapenkrig och miljöförstöringar var en realitet.²⁶

Ett verk som har haft stor betydelse för den svenska forskningen om ufologi är den danska religionsvetaren Mikael Rothsteins verk *UFO – myten om rymdvarelser och flygande tefat* från 2001. Även om verket är danskt har det framträtt som viktigt inom det svenska forskningsfältet. Verket har översatts till svenska och referenser till det förekommer i svensk forskning om ufologin. I verket undersöker Rothstein tron på UFO som en modern myt, med fokus på skilda religiösa rörelser som bygger på tron på utomjordiskt liv. Med hjälp av den amerikanska folkloristen Robert Pearson Flaherty knyts föreställningen om UFO till det moderna samhället och dess villkor. Även om det inte finns några belegg för att UFO existerar i egentlig mening, är den

²³ Andersson, Pia, ”Flygande tefat och rymdvarelser som religion: 1500-talet till 1950-talet.”, *Gudars och gudinnors återkomst: studier i nyreligiositet/* redaktörer: Carl-Gustav Carlsson och Liselotte Frisk. 2000, s. 32f.

²⁴ Andersson s. 33f.

²⁵ Andersson s. 35.

²⁶ Andersson s. 48.

ett befintligt inslag i människors föreställningsvärld.²⁷ Genom att undersöka föreställningarna kring UFO som levande mytskapande, i vissa fall även som en religion, går det att komma åt processerna som ligger bakom dessa myter. På så sätt blottläggs de mekanismer som gör att människor vill skapa sig föreställningar kring varelser och världar vars existens inte går att bevisa eller ta på, utan som endast existerar i deras tankar och historier.²⁸

Rothstein ställer upp tre typer av UFO-organisationer. De som genom undersökningar vill exponera UFO-fenomenet, de som vill offentliggöra kunskap som de anser existera sedan tidigare men som dolts och de religiösa organisationerna vars tro på UFO är central.²⁹ Någon djupare diskussion av de mer sekulära organisationerna går dock Rothstein inte in på. Han ägnar sig främst åt religiösa rörelser och sekter som tror på utomjordiskt liv.

Även Rothstein, liksom Andersson, lyfter fram teorin om en relation mellan den framväxande tron på UFO och kalla kriget under 50-talet i USA. Stegringen av kalla kriget gjorde människor medvetna om att den mänskliga existensen hotades. Utifrån den grunden kunde rymdvarelser ses som en räddning. Detta var troligen inte avsikten för Arnold eller de journalister som introducerade flygande tefat, men det kulturella klimatet som rådde kunde ge luft under vingarna för myten om UFO när den väl hade skapats.³⁰ Även andra förklaringsmodeller för framväxten av tron på UFO presenteras, bland annat kopplingen till folklöre. Rymdvarelser beskrivs ofta med beteende likt traditionella mytologiska väsen, som alfer, tomtar och troll. Dessa befann sig tidigare i den okända skogen, men idag har skogen kartlagts. Det har resulterat i att det farliga och okända inte längre finns där, utan istället i den oändliga rymden. Det belyses dock vissa nackdelar med denna teori, att det finns lite som tyder på att dessa myter skulle ha en ständig och konstant närvaro i samhället. Det finns forskare som istället anser att moderna myter är reaktioner på specifika företeelser i dess samtid.³¹

En koppling mellan UFO-fenomenet och framväxten av vår moderna teknologi och vetenskap presenteras. Utvecklingen av teknologin, kanske framförallt

²⁷ Rothstein, Mikael, *UFO: myten om rymdvarelser och flygande tefat*, Nya Doxa, Nora, 2001, översättning: Hans Dalén, s. 20.

²⁸ Rothstein s. 21.

²⁹ Rothstein s. 30.

³⁰ Rothstein s. 42f.

³¹ Rothstein s. 49.

rymdfärderna, har haft en inverkan på UFO-fenomenet. Den kan förstås som en omformulering med mytiska drag av ämnen som vanligtvis hör hemma i fälten ”vetenskap” och ”teknologi”.³² Denna sammanblandning av myt och vetenskap som Rothstein lyfter fram, vilken inte bara finns i de sekulära UFO-organisationerna utan som även kan ses som ett element i själva myten, är det som gör det intressant att undersöka relationen mellan vetenskap och ufologi.

I verket *På spaning efter helheten. New Age en ny folkstro?* har religionsvetaren Olav Hammer ett kapitel vid namn ”Kontakter med rymden” där tron på liv på andra planeter behandlas. Hammer tecknar en historisk utveckling kring framväxten av tron på UFO som liknar Anderssons. Då texten är en del av ett verk som behandlar New Age riktar han främst in sig på de religiösa inriktningarna inom ufologin.³³ Han avslutar med ett kort avsnitt om tron på UFO explicit i Sverige. Att det i Sverige finns många olika inriktningar inom ufologin, exempelvis de med religiös anknytning, bestående av olika personer som anser sig framföra budskap från utomjordingar.³⁴ Men det finns likaså de mer teknikorienterade ufologerna, där UFO-Sverige nämns som ett exempel.³⁵

I antologin *Att se det dolda. Om New age och ockultism inför millennieskiftet* har religionssociologen Ulf Sjödin skrivit texten ”Tror vi på det dolda? Svenskens syn på det paranormala”. Med kvantitativa metoder undersöks svenskens tro på paranormala fenomen, bland annat huruvida man tror att utomjordningar besöker jorden. Slutsatsen blir att: ”Ungefär var fjärde vuxen svensk instämmer helt eller delvis i påståendet att jorden stundom hemsöks av utomjordiska varelser. Endast hälften av svenskarna tar helt avstånd från en sådan föreställning”.³⁶

³² Rothstein s. 43.

³³ Hammer, Olav, *På spaning efter helheten: New Age, en ny folkstro?*, Wahlström & Widstrand, Stockholm, 1997, s. 270-284.

³⁴ En person som Hammer nämner är Kristina Wennergren, vilken likaså religionsvetaren Olof Franck behandlat i sitt verk *Tro och transcendens i Ulf Ekmans och Kristina Wennergrens författarskap. Om teologisk realism och referentiell identifikationsteori i två samtida trosuppfattningar* f Almquist & Wiksell International [distributör], Stockholm, 1998.

³⁵ Hammer, s. 283f.

³⁶ Sjödin, Ulf, ”Tror vi på det dolda?: svenskens syn på det paranormala.” *Att se det dolda /* Owe Wikström (red). 1998, s. 62 f. Sjödin har även skrivit verken *Mer mellan himmel och jord?: en studie av den beprövade erfarenhetens ställning bland svenska ungdomar*, Verbum, Stockholm, 2001, och *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar: ungdomars syn på paranormala företeelser*, Religionsbeteendevetenskapliga förl., Uppsala, 1994, där han återigen med hjälp av kvantitativa metoder undersöker tron på övernaturliga fenomen, främst hos ungdomar.

I samma antologi har idéhistorikern Kjell Jonsson skrivit om bland annat skildringar av UFO i populärkulturen i texten ”Dold framtid, dold historia – apokalyps, konspiration och utomjordiskt hopp i populärkulturen”. UFO skildras ibland som ett hot mot världen, ibland som ett hopp om dess räddning.³⁷ Hur vi framställer UFO har någonting att säga om oss själva, på samma sätt som att de koloniala berättelserna om Afrika snarare sa någonting om den koloniala berättaren och dess samtid än om Afrika.³⁸ Jonsson sammanställde även 1977 en bibliografi över skrifter kring UFO mellan åren 1946-1975.³⁹

Då UFO-fenomenet ursprungligen är en amerikansk företeelse förhåller sig svensk forskning till stor del till det amerikanska fältet. Svenska forskare har till exempel bidragit med texter till internationella antologier.⁴⁰ I min undersökning används en del amerikanska verk. Det bör dock poängteras att det finns skillnader mellan den amerikanska och den svenska ufologin. Det har i USA genomförts systematiska utredningar av militären gällande förekomsten av UFO, bland annat under namnet Project Blue Book. Denna resulterade 1968 i en rapport, *The Condon report*, som slog fast att det inte var av intresse för militären att undersöka förekomsten av UFO och Project Blue Book lades ner. Den främsta skillnaden mellan det svenska och det amerikanska fältet som framträtt är att det inom den amerikanska ufologin finns en rörelse av personer som påstår att de mot sin vilja har kidnappats av utomjordingar. Ett fenomen som i stort sett inte existerar i Sverige. Det innebär att det inom den amerikanska ufologin finns vittnesmål från och undersökningar av dessa kidnappningsoffer, vilket inte förekommer i Sverige.

Forskningen om ufologi utanför Sverige har inte en lika entydig religionsvetenskaplig inriktning som den har inom Sverige.⁴¹ Ett bidrag är exempelvis

³⁷ Jonsson, Kjell, ”Dold framtid, dold historia: apokalyps, konspiration och utomjordiskt hopp i populärkulturen.” *Att se det dolda* / Owe Wikström (red), 1998, s. 145.

³⁸ Jonsson, s. 148.

³⁹ Jonsson, Kjell, *Svensk UFO-bibliografi 1946-1975*, Borås, 1977.

⁴⁰ I antologin *Alien worlds: social and religious dimensions of extraterrestrial contact*, 1st ed., Syracuse University Press, Syracuse, N.Y., 2007, med redaktören Diana G. Tumminia medverkar exempelvis både Rothstein och Andersson med varsin text. I antologin *Handbook of Nordic new religions*, Brill, Leiden, 2015, med redaktörerna James R. Lewis och Inga Bård Tøllefsen bidrar Jessica Moberg med texten ”Are the Space Brothers Socialists? Swedish Indigenization of the UFO Mythical Complex”.

⁴¹ Det finns dock även utanför Sverige många verk som behandlar UFO-fenomenet ur ett religionsvetenskapligt perspektiv. Exempelvis den amerikanska antologin *The Gods have landed: new religions from other worlds*, State Univ. of New York Press, Albany, 1995, med James R. Lewis som redaktör.

den välkände psykoanalytikern Carl Jungs verk *Flying Saucers: A Moderna Myth of Things Seen in the Skies*.⁴² Även verket *UFOs & Abductions: Challenging the Borders of Knowledge* behandlar UFO ur ett annat perspektiv. I det läggs fokus på att lyfta fram den brist på forskning som finns kring UFO-fenomenet och behovet av att sådan forskning görs.⁴³ Inom det amerikanska fältet finns en del verk som behandlar specifika händelser förknippade med existensen av UFO, exempelvis verket *UFO crash at Roswell. The genesis of a modern myth*.⁴⁴ Verket *The lure of the edge: scientific passions, religious beliefs, and the pursuit of UFOs* av Brenda Denzler används återkommande i min uppsats då den behandlar relationen mellan UFO-fenomenet och vetenskapen.⁴⁵ Detta utgör endast ett mindre urval av verk inom det internationella forskningsfältet om ufologi. Dessa presenteras dels för att visa på att det finns en större bredd i forskningen utanför Sverige, dels för att introducera några av de verk som kommer att användas i kommande undersökning.

Avgränsningar

UFO-fenomenet har, som presenterats, i Sverige till stor del undersökts utifrån en religionsvetenskaplig synvinkel, där fokus främst legat på uppkomsten av tron på UFO-fenomenet och dess religiösa aspekter. Min uppsats undersöker istället, till skillnad från tidigare forskning, utifrån en idéhistorisk grund det möte som uppstår mellan modern vetenskap och UFO-fenomenet i och med förändringen som sker inom UFO-Sverige.

Även om det kan verka självklart är det av vikt att poängtera att uppsatsens intention inte är att undersöka existensen av UFO. Rothstein skriver i sitt förord att: ”I denna bok är det inte frågan om UFO i sig som är uppe till diskussion. Det är människors *föreställningar* om UFO som är bokens ämne”.⁴⁶ En liknande distinktion gäller likaså för min uppsats. Huruvida det existerar UFO eller om UFO-

⁴² Jung, C. G., *Flying saucers: a modern myth of things seen in the skies*, Reprinted, Lowe and Brydone Printers Ltd., Norfolk, 1977, översättning: R.F.C.Hull.

⁴³ Jacobs, David Michael (red.), *UFOs and abductions: challenging the borders of knowledge*, University Press of Kansas, Lawrence, Kan., 2000.

⁴⁴ Saler, Benson (red.), *UFO crash at Roswell: the genesis of a modern myth*, Smithsonian, Washington, 1997.

⁴⁵ Denzler, Brenda, *The lure of the edge: scientific passions, religious beliefs, and the pursuit of UFOs*, University of California Press, Berkeley, Calif., 2001.

⁴⁶ Rothstein s. 7.

organisationernas verksamhet är behövd kommer inte att analyseras. Ambitionen med uppsatsen är att genom UFO-fenomenet undersöka konstruktionen av vetenskap.

Min egen roll

Under läsningen av uppsatsen är det möjligt att det uppstår frågor kring min egen roll i undersökningen. Teorierna jag använder mig av är en fortsättning för den debatt kring vetenskap som delvis förekommer i denna uppsats. Gieryn och Hess är en del av den kunskapssociologiska tradition som börjar med Thomas Kuhns verk *De vetenskapliga revolutionernas struktur*, vilken figurerar i uppsatsen. I undersökandet av konstruktionen av vetenskap, och den debatt om vetenskapens innebörd som finns, sker ett eget ställningstagande kring hur vetenskap konstrueras. Att undvika detta har aldrig varit min intention. Målet är inte att framställa en värderingsfri vetenskap som möjlig och således inte heller mitt eget arbete som värderingsfritt. Istället är det vetenskapens kontextbundenhet som vill lyftas fram. Det faktum att vetenskapens konstruktion undersöks utifrån teorier vilka är en del av en debatt som förekommit kring vetenskap menar jag inte inge några grundläggande problem för min uppsats. Ambitionen är att få fram en diskussion om den vetenskapliga diskursen, inte att utifrån en objektiv grund värdera dess konstruktion.

Undersökning

En organisation bildas

Riksorganisationen UFO-Sverige grundades i Motala 1970. Organisationens grundare Carl-Axel Jonzon hade redan 1968 startat föreningen UFO-Motala och innan dess hade han en bakgrund som medlem i Ifologiska⁴⁷ sällskapet i Linköping. Han hade dock tyckt att de tidigare UFO-föreningarnas verksamhet överlag främst inriktade sig på UFO-frågan som ett självändamål. Han menade istället att deras syften borde vara att lyfta frågan för allmänheten i ett mer omfattande perspektiv.⁴⁸ Denna ståndpunkt är tydlig i UFO-Sverige första stadgar från 1970. Som inledande paragraf står det i stadgarna:

⁴⁷ IFO står för Identified Flying Object.

⁴⁸ Blomqvist, Håkan, *En resa i tiden: UFO-Sveriges historia 1970-2010*, 3 uppl., Riksorganisationen UFO-Sverige, Sala, 2010, s. 10.

UFO-Sverige är en sammanslutning av ufo-engagerade som gemensamt skall verka för ett accepterande av UFO (unidentified flying objects) som en realitet och för att öka förståelsen för detta fenomen. Verksamheten skall huvudsakligen vara utåtriktad i syfte att påverka allmänheten och ansvariga myndigheter till en seriösare syn på UFO-frågan.⁴⁹

När UFO-Sverige grundas är följaktligen organisationens främsta syfte att informera och sprida kunskap om UFO. Dess förespråkande för en informationsspridning om och accepterande av UFO indikerar på att det inom organisationen råder ett allmänt accepterande av existensen av UFO.

I Blomqvists verk beskrivs hur Jonzon innan UFO-Sveriges grundades lärde känna Sten Lindgren, som, enligt egen benämning, var president i en UFO-organisation vid namn Intergalaktiska Federationen, och med Bjarne Håkansson, som ansvarade för en annan UFO-organisation vid namn Association brotherhood contactgroup. Detta möte ska enligt Blomqvist gett Jonzon än mer motivation att starta en riksorganisation för UFO-frågan. En tid efter mötet med Lindgren och Håkansson skickar Jonzon ut en uppmaning till de som är intresserade av UFO-frågan där det framgår att UFO-Motala vill organisera ett samarbete mellan olika UFO-grupper i landet för att tillsammans verka för ett accepterande av fenomenet på gemensamma grunder. I utskicket står det bland annat att: ”Vår åsikt är att jorden kontinuerligt besöks av främmande intelligenser, vars avsikt är att hjälpa vår civilisation att övervinna de negativa och nedbrytande krafter, som på ett för mänskligheten så ödesdigert sätt satt som prägel på denna planet, och som nu hotar oss med undergång.”⁵⁰ Här framträder Jonzons grund i ett förutsättande som inte endast bygger på att fenomenet UFO existerar, utan likaså att UFO-fenomenet är rymdvarer som kontinuerligt besöker jorden.

Inom UFO-rörelserna går det att urskilja två olika inriktningar bland de som påstår sig ha mött utomjordingar. Den ena benämns som *abductees* och den andra som *contactees*. *Abductees*, bortförda eller kidnappningsoffer, påstår sig ha blivit kidnappade av utomjordingar och beskriver dessa möten som obehagliga och traumatiska. De brukar inte ha haft något intresse av ockulta läror eller liknande innan mötet. Medan *contactees*, kontaktpersoner, i positiva ordalag beskriver möten med

⁴⁹ *UFO-Sveriges stadgar*, 1970, s. 1.

⁵⁰ Blomqvist, s. 11.

vackra och vänliga rymdvarelser. De har ofta haft en personlig bakgrund inom någon form av ockultism innan mötet. Det sker vanligen filosofiska diskussioner mellan kontaktpersonen och utomjordingarna, det metafysiska budskapet från rymdvarelserna är ofta det viktiga i upplevelsen.⁵¹ I det påstående Jonzons gör angående besök av intelligenta utomjordingar finns det likheter med de upplevelser som beskrivits av kontaktpersoner. Rymdvarelserna som Jonzon anser besöker jorden gör det med ett fredligt budskap och med ambitionen att rädda jorden från de onda krafter som redan finns här. Ett tema som är vanligt förekommande bland kontaktpersoners upplevelser av möten med rymdvarelser. Det finns i utskicket även en tendens till reflektionen att människor kunde se rymdvarelser som en tänkbar räddning från en värld där atomvapenkrig och miljöförstöringar var en realitet.⁵²

I ledartexter i *UFO-information* från 1970 framträder en inställning gentemot vetenskap som är rent kritisk. Det målas i en text upp en metafor i vilken vetenskapen är en räls som leder de människor som åker på den rakt in i en bergvägg.⁵³ I en annan text beskrivs att vetenskapen har skapat ett fängelse inom vilken hela vårt samhälle är fängslad i. UFO-Sveriges uppgift är att: ”kämpa mot de mest utbredda och starkaste krafterna hos den ’moderna’ människan, nämligen fanatisk vetenskapstro, fördommar och fåfänga.”⁵⁴ Denna syn på vetenskap tydliggör att UFO-Sverige ursprungligen gör en stark gränsdragning mellan deras verksamhet och vetenskapens. Vid dess grundande finns det följaktligen inom UFO-Sverige en vetenskapssyn som inte endast bygger på en frigörelse från den, utan vetenskap är något som aktivt ska motarbetas.

Andersson skriver om att det inom det ufologiska forskningsfältet etableras två skilda vägar för UFO-intresserade att gå. Dels mot forskandet kring UFO, med varierande seriositet men som strävade mot vetenskapliga metoder, dels mot spirituella och religiösa världar där det fanns inspiration från teosofin och liknande ockulta läror.⁵⁵ Det framstår utifrån Jonzons skrivelse och ledartexterna från 1970 som att UFO-Sverige i dess inledande skifte främst tillhörde den senare kategorin.

⁵¹ Andersson s. 42.

⁵² Andersson s. 48.

⁵³ Jonzon, Carl-Axel, ”Tåget”, *UFO-Information*, 1970, nr 1, s. 1.

⁵⁴ [Osignerad], ”Modernt – Förlegat”, *UFO-Information*, 1970, nr 2, s. 1.

⁵⁵ Andersson, s. 42.

Förändring och fördjupning

Redan i 1971 års stadgar går det att observera en tendens till förändring i organisationens fokus. I stadgarna framhålls att UFO-Sverige har som uppgift att ”påvisa den faktiska existensen av oidentifierade flygande föremål som uppehåller sig i vårt luftrum samt vinna kunskap om dessa främmande luftfenomen, deras ursprung, orsak, verkningar etc.”⁵⁶. Här införs kunskapssökande som en av UFO-Sveriges uppgifter. Organisationen ska inte endast informera och verka för en acceptans av UFO-fenomenet utan likaså själva undersöka det. Genom att presentera den ambitionen ges en mer nyanserad bild av fenomenet UFO. Ambitionen att inte endast vilja sprida information om utan även undersöka existensen av UFO visar på en öppenhet inför att det kan finnas flera tolkningar av vad fenomenet innebär, och att UFO-Sverige ska undersöka dessa möjliga tolkningar.

I 1971 års stadgar har det likaså tillkommit mer handfasta punkter gällande vad UFO-Sveriges åliggande är. Två punkter presenteras, dels att organisationen ska genomföra informationsinsamlingar kring fenomenet UFO och dels att de ska verka för att allmänheten, däribland vetenskapen, får ta del av dess upplysningar om UFO.⁵⁷ Det blir i dessa punkter tydligt att UFO-Sverige rört sig från att endast vara en organisation vars uppgift är att sprida information om UFO och dess existens, som det framstod i 1970 års stadgar, till att vara en organisation som även har till uppgift att själva insamla information om UFO-fenomenet.

Förändringen som noterats i stadgarna behöver dock inte endast bero på att UFO-Sverige som organisation har förändrats och fått ytterligare en inriktning utan det kan likaväl vara att organisationen tydligare har börjat definiera sin inriktning. 1971 års stadgar har en tydligare och längre definition av vad UFO-Sverige innebär och vad som är dess uppgift medan 1970 års målsättning är betydligt mer koncentrerad. Att en organisation i sina första stadgar är mer kortfattad och koncis i definitionen av dess målsättning än i sina senare stadgar kan förklaras av tidsaspekten. Den förändring som här har presenterats behöver således inte innebära att det har skett en förändring i UFO-Sveriges syfte mellan åren 1970 och 1971, utan det kan tolkas som att definitionen av UFO-Sveriges syfte har utvecklats.

I 1973 års stadgar har presentationen av UFO-Sveriges målsättning återigen förändrats och blivit mer ingående. En viktig förändring är att meningen om att UFO-

⁵⁶ *UFO-Sveriges stadgar*, 1971, s. 1.

⁵⁷ *UFO-Sveriges stadgar*, 1971, s. 1.

Sverige ska ”verka för att påvisa den faktiska existensen av oidentifierade flygande föremål” inte finns med som inledande presentation. Istället presenteras UFO-Sverige i första paragrafen som en riksorganisation för de som är aktiva inom UFO-området.

Det har i 1973 års stadgar tillkommit två paragrafer som behandlar UFO-Sveriges målsättningar. I den ena av de tillkomna paragraferna presenteras i punktform vad UFO-Sverige anses ha för uppgifter. Dessa är:

- a. påvisa existensen av oidentifierade flygande föremål, som uppehåller sig i vårt luftrum.
- b. söka vinna kunskap om dessa fenomen, deras ursprung, orsak, verkningar etc.
- c. tjäna som informations- och kontaktorgan för allmänheten i dessa frågor.
- d. samla, stimulera och aktivera det intresse som finns för UFO i Sverige i en gemensam handlingslinje.⁵⁸

Här återfinns den mening som förekom i 1971 års stadgar angående UFO-Sveriges uppgift, att påvisa existensen av flygande föremål som inte identifierats, men i en annan version. Det har skett en förskjutning från att meningen har varit en del av den inledande presentationen av själva organisationen till att bli en punkt bland fyra av organisationens uppgifter. En degradering som visar på en idémässig förändring inom organisationen. En annan förändring är att ordet ”faktiska” har tagits bort. UFO-Sveriges uppgift har förändrats från att ha inneburit att ”påvisa den faktiska existensen”⁵⁹ till att ”påvisa existensen”⁶⁰. Detta leder till att UFO-Sverige inte framställer existensen av oidentifierade flygande föremål som lika säker i 1973 års stadgar.

I den andra av de tillkomna paragraferna i 1973 års stadgar beskrivs i två punkter att UFO-Sverige ska dels: ”undersöka och fastställa händelser av UFO-karaktär” och dels lyfta fram frågan kring UFO till allmänheten genom verksamhet inriktad på att sprida information.⁶¹ Här framgår de två inriktningar som UFO-Sverige har av att både vilja undersöka UFO-observationer och informera allmänheten om dess existens.

⁵⁸ *UFO-Sveriges stadgar*, 1973, s. 1.

⁵⁹ *UFO-Sveriges stadgar*, 1971, s. 1.

⁶⁰ *UFO-Sveriges stadgar*, 1973, s. 1.

⁶¹ *UFO-Sveriges stadgar*, 1973, s. 1.

Konflikt och splittring

Fram till 1987 skedde inga större förändringar i UFO-Sveriges stadgar. Inom själva organisationen skedde dock flera förändringar. I Blomqvists verk beskrivs att han och Anders Liljegren redan 1973 bestämmer sig för att avsluta sitt medlemskap i UFO-Sverige och istället engagera sig i en forskningsinriktad ufologisk grupp vid namn Arbetsgruppen För Ufologi, AFU.⁶² Blomqvist beskriver att anledningen till avhoppet var UFO-Sveriges inriktning på informationsverksamhet istället för forskning. Han citerar en skrivelse de skickade ut som förklaring, där de skriver: ”Det är ett paradoxalt faktum att vi försöker informera (d.v.s. övertyga) allmänheten om existensen av ett fenomen vars karaktär vi knappast bryr oss om att undersöka på djupet. UFO-rörelsen har i mångt och mycket fått karaktären av en ny frälsningsrörelse där vi med (ofta ganska klena) argument försöker samla på själar som stöd för vår sak.”⁶³ Blomqvist skriver om hur det för UFO-Sverige i och med avhoppet blev viktigt att tydliggöra sin ställning i frågan. Exempelvis framgår organisationens ställning till problematiken mellan forskning och information i en artikel som Jan Noor från UFO-Motala skrev om en planeringskonferens i *UFO-information* 1973 och som Blomqvist lyfter fram. Det står där att: ”Den syn som fann de flesta anhängarna på denna konferens gick kortfattat ut på att UFO i ett första steg är mer ett attitydproblem än en fråga om ett vetenskapligt forskningsprojekt. Det gäller att skapa en positivt accepterande attityd till fenomenet, först därefter kan en forskning bli verkligt meningsfull.”⁶⁴

I konflikten blir det tydligt att det inom organisationen fanns en spänning mellan de som ville ägna sig främst åt informationsverksamhet och de som ansåg att forskning kring UFO-fenomenet skulle vara organisationens primära fokus. Fast än det skett en utveckling i formuleringarna av stadgarna fram till 1973 där forskningsdelen får ta en allt större del, framgår det av denna konflikt att vid avhoppet anses informations-spridning vara organisationens främsta uppgift.

Den största förändringen inom UFO-Sverige är dock att dess grundare Carl-Axel Jonzon hoppar av organisationen under dramatiska förhållanden på

⁶² AFU utvecklas senare till Arkivet för UFO-forskning, idag Archives for the unexplained.

⁶³ Blomqvist, s.18.

⁶⁴ Noor, Jan, ”Rapport från planeringskonferens den 17.3 1973”, *UFO-Information*, 1973, nr 2, s. 4f.

organisationens riksstämman 1980. Jonzon anger orsaken till avhoppet i *UFO-information* i en ledare med titeln ”Därför lämnar jag UFO-Sverige”:

När jag startade UFO-Motala och senare Riksorganisationen UFO-Sverige hade jag en målsättning och har så fortfarande. Detta till skillnad från många andra, som mest för personlig vinnings skull river och sliter i UFO-frågan i ena eller andra riktningen. **Min målsättning är och förblir den att med hjälp av UFO-saken öppna människors syn på sig själva och tingen runt omkring för att de på så sätt skall kunna hjälpa sig själva och andra till ett mera livsvänligt samhälle att leva i.**⁶⁵

Han lyfter främst fram personliga gräl och praktiska skiljaktigheter som anledningen.⁶⁶ Blomqvist anser dock att det fanns andra motiv som låg bakom Jonzons avhopp. Han menar att för Jonzon var UFO-Sverige ett verktyg för att med hjälp av utomjordingar forma världen till det bättre.⁶⁷ På hemsidan ”UFO med mera”⁶⁸ beskriver Jonzon själv sitt avhopp från UFO-Sverige i ett inlägg med namn ”LÖGNER”. Han opponerar sig där mot en artikel publicerad i UFO-Sveriges tidskrift. Jonzons inlägg behandlar främst ekonomiska konflikter som verkar uppstått mellan Jonzon och UFO-Sverige, men tar även upp en del praktiska frågor som exempelvis sin närvaro vid en av organisationens riksstämmor.⁶⁹ Han behandlar inte några ideologiska skiljepunkter angående synen på hur UFO-fenomenet ska undersökas.

I ett nummer av *UFO-Information* skriver Jonzon dock att:

Kan man inte åtminstone ha rätt att framföra det man VET utan att andra, som inte har förmåga att se sambanden, skall hacka? Att utomstående som ej ägnat UFO en tanke menar, att det där med UFO är rena nippran, det kan jag förstå. De vet inte bättre, och sådan får man ha överseende med liksom man överser med små barn.

⁶⁵ Jonzon, Carl-Axel, ”Därför lämnar jag UFO-Sverige”, *UFO-Information*, 1980, nr 3, s. 3. Fetstil i originaltext.

⁶⁶ Jonzon, Carl-Axel, ”Därför lämnar jag UFO-Sverige”, *UFO-Information*, 1980, nr 3, s. 3.

⁶⁷ Blomqvist, s. 29.

⁶⁸ ”UFO med mera”, <http://ufo-mm.se> (Hämtad 2016-11-24).

⁶⁹ Jonzon, Carl-Axel, ”LÖGNER”, *UFO med mera*, <http://ufo-mm.se/logner/> (Hämtad 2016-04-26).

Nej vad jag reagerar mot är de egna leden, där personer som sysslar med detta problem i så stor utsträckning stannat upp i sitt tankeliv och begränsat sig till rena fysiska tankegångar. Fy skäms, skulle jag vilja utbrista. Livet är inte bara kroppen utan mycket annat, och det gäller allt liv i universum.⁷⁰

Här framgår den splittring som fanns inom UFO-rörelsen mellan de som, likt Jonzon beskriver, tänkte i ”fysiska tankegångar” och de som, vilka Jonzon själv räknade sig till, exempelvis ansåg telepati och hypnos vara användbara metoder för att undersöka UFO.⁷¹ Exempelvis går Jonzon i polemik gentemot dem som vill bygga undersökningar av UFO på datorer.⁷² Han ger i en ledartext rådet till de som vill undersöka UFO att: ”Sök inom dig själv, ty där har du lösningen till det mesta och kanske även till problemet UFO!”⁷³ Det finns här indikationer hos Jonzon på en radikalt annorlunda syn på hur undersökningar bör utföras än inom traditionell vetenskap. Att han skulle ha en mer holistisk syn på världen, där allt är sammankopplat. Påpekandet att det går att finna svaret på frågor angående fysiska fenomen inom sig själv antyder detta, likaså tilltron till telepati som undersökningsmetod. Ett annat exempel på tron på telepatiska arbetsmetoder går att finna i en tidig ledartext från 1970. Där beskrivs att en UFO-grupp har kommit med förslaget att de gemensamt ska sända ut ett telepatiskt meddelande vid ett bestämt datum och klockslag som kan tas upp av fredliga rymdvarelser.⁷⁴

I ledartexterna i *UFO-information* framgår likaså Jonzons inställning gentemot existensen av UFO. Återkommande beskrivs det av honom att det inte är en fråga om huruvida jorden får besök av utomjordiska varelser, detta är för Jonzon en

⁷⁰ Jonzon, Carl-Axel, ”En högre intelligens bakom UFO-fenomen – Vi kan nå den telepatiskt –”, *UFO-Information*, 1980, nr 1, s. 3.

⁷¹ Jonzon beskriver i ”En högre intelligens bakom UFO-fenomen – Vi kan nå den telepatiskt –”, *UFO-Information*, 1980, nr 1, s. 3, att han anser telepati och hypnos vara ”guldgruvor” i undersökningar av UFO.

⁷² Genomgående framgår det i ledartexterna att Jonzon hyser en skepsis gentemot teknik som hjälpmedel i undersökningar av UFO-fenomenet, exempelvis i ”Datorerna löser inga UFO-gåtor!”, *UFO-Information*, 1973, nr 5, s. 1f; ”De seriösa ufologernas baksida”, *UFO-Information*, 1975, nr 2, s. 1f; ”Ser man UFO på radar?”, *UFO-Information*, 1975, nr 4, s. 1f; ”En besvärande fråga för makthavare”, *UFO-Information*, 1976, nr 2, s. 3; ”Om UFO-teoriers slagsida”, *UFO-Information*, 1976, nr 4, s. 3.

⁷³ Jonzon, Carl-Axel, ”Är det helt omöjligt att lösa UFO-problemet?”, *UFO-Information*, 1978, nr 5, s. 3.

⁷⁴ Detta meddelande var: ”Vördnadsfullt vädjar vi, jordmänniskor, till er om hjälp och bistånd till vår värld som helhet. Vi önskar snarast upprätta kontakt med er.” UFO-Motala, ”Allmän information”, *UFO-Information*, 1970, nr 8, s. 1.

självklarhet.⁷⁵ Han skriver att: ”Idag vet vi t ex, att vi besöks av något eller några. **Detta vet vi till 100 procent** men, och här kommer vårt dilemma, vi vet inte av vad eller varifrån.”⁷⁶ För Jonzon har följaktligen UFO-Sveriges främsta uppgift inte varit att undersöka om det existerar UFO, utan vad denna, för honom, redan bevisade existens innebär och att informera om den.

Under 1980-talet rådde det, efter Jonzons avgång, nya villkor inom UFO-Sverige. I stort hade verksamheten fått en mer seriös inriktning, med fokus främst på att dokumentera och undersöka UFO-fenomenet snarare än att sprida information om existensen av UFO.⁷⁷ I ledartexterna, som nu publiceras i UFO-Sveriges nya tidning *UFO-Aktuellt*, märks denna ändrade inställning av. Vetenskapen är inte längre en instans som man vill motarbeta, ambitionen är snarare att accepteras av den.⁷⁸ Blomqvist lyfter dock fram att det under dessa år var svårt att få ihop ledartexter, flera olika författare användes. Det fanns fortfarande en osäkerhet i frågan kring organisationens ideologi. Officiellt var det den tidigare inriktningen på att främst informera om existensen av UFO, inte forska om den, som fortfarande gällde för UFO-Sverige. Men kravet på mer kritiska undersökningar växte. Som exempel på UFO-Sveriges ideologiska instabilitet lyfter Blomqvist fram det försök till samarbete, som dock avbröts 1985, med organisationen Föreningen för psykobiofysik, en förening som 1975 bildades av personer med intresse för parapsykologisk forskning.⁷⁹

Stadgarna från 1987 liknar till stor del fortfarande de från 1973. En del förändringar har dock skett, bland annat har det i beskrivningen av UFO-Sveriges målsättning tillkommit en punkt inom vilken det framgår att de vill: ”Motverka okritiskt tänkande oberättigade misstro eller blind tro omkring UFO-fenomen”.⁸⁰ I och med detta förs implicit kritiskt tänkande in som ett mål för UFO-Sverige.

⁷⁵ Exempelvis i ”De seriösa ufologernas baksida”, *UFO-Information*, 1975, nr 2, s. 1f; ”Rymdfarkost bättre begrepp än UFO och flygande tefat”, *UFO-Information*, 1975, nr 5, s. 1f; ”En besvärande fråga för makthavare”, *UFO-Information*, 1976, nr 2, s. 3; ”Teknik och andlig kraft måste gå hand i hand för att skapa en ny värld”, *UFO-Information*, 1978, nr 1, s. 3; ”Närmar sig UFO-rörelsen ett vägskäl?”, *UFO-Information*, 1980, nr 4, s. 3; ”Att våga ha en åsikt”, *UFO-Information*, 1980, nr 5, s. 3; ”Nytta av UFO – men hur har det blivit?”, *UFO-Information*, 1980, nr 6, s. 3.

⁷⁶ Jonzon, Carl-Axel, ”Nytta av UFO – men hur har det blivit?”, *UFO-Information*, 1980, nr 6, s. 3. Fetstil i originaltext.

⁷⁷ Blomqvist, s. 32.

⁷⁸ Exempelvis i Håkan Ekstrands titellösa ledartexter i *UFO-Aktuellt*, 1981, nr 1, s. 3 och *UFO-Aktuellt*, 1982, nr 1, s. 3.

⁷⁹ Blomqvist, s 32f.

⁸⁰ *UFO-Sveriges stadgar*, 1987, s.1.

Införandet av kritiskt tänkande innebär att ifrågasättande blir en del av metoden vilket UFO-fenomenet ska undersökas med. Det framställs att det kan finnas en tro på UFO som är ”blind” och att UFO-Sverige inte ställer sig bakom denna syn på fenomenet. Då majoriteten av de bevis som lyfts fram kring existensen av UFO-fenomenet är personliga upplevelser innebär detta ställningstagande gentemot det okritiska tänkande att man inte längre blint ska lita på dessa personers vittnesmål. Det beskrivs likaså att UFO-Sverige ska motverka ”oberättigad misstro”, de som utan kunskap tvivlar på sanningshalten. Det går här för första gången att se en uttalad gränsdragning mot såväl de som okritiskt och blint tror på allt som har med UFO att göra som mot de som utan att undersöka saken närmare slår ifrån sig allt som rör UFO-fenomenet. Dessa gränsdragningar kan tolkas vara mot den New Age-inspirerade ufologin och mot skeptiker-rörelsen. Det skrivs inte längre bara om vad som anses att UFO-Sverige ska göra, utan även organisationens motsatser presenteras, den blinda tilltron och den oberättigade misstron. UFO-Sverige har härmed explicit börjat skapa sig sina Andra. I och med denna dubbla gränsdragning går det likaså att se hur UFO-Sverige börjar lokalisera en position mellan New Age-inriktad ufologi och skeptiker-rörelsen.

Vetenskapliga ambitioner

Vid 1989 har UFO-Sveriges stadgar blivit mer ingående i presentationen av organisationens verksamhet. Den inledande paragrafen har blivit betydligt mer utförlig angående organisationens upplägg. Ett av de tillägg som gjorts är ett konstaterande att UFO-Sverige har: ”en officiell policy och en beslutad handlingslinje i UFO-frågan.” Detta följs av en förklaring att nya riktlinjer tas fram genom interna överläggningar utifrån nya upptäckter eller ny forskning.⁸¹ Utifrån detta tillägg växer det fram en bild av en organisation med hårdare krav på dess medlemmar att hålla sig till organisationens riktlinjer. Det tyder på en ambition av att skapa en mer homogen organisation med en tydlig inriktning. Det kan likaså tolkas som ett ställningstagande mot den falang som varit influerad av de New Age-inriktade delarna av ufologin, vilkas uttalande kan gå emot den linje som UFO-Sverige presenterar.

UFO-Sveriges målsättning i stadgarna 1989 är likaså mer utförligt nedtecknade. I den återkommande meningen angående organisationens mål att ”Påvisa existensen av oidentifierade flygande föremål som uppehåller sig i vårt luftrum” har ett ”och

⁸¹ *UFO-Sveriges stadgar*, 1989, s. 1.

dokumentera” lagts till efter ”påvisa”. Detta kan ses som att UFO-Sverige försöker distansera sig från den vanligast förekommande bevisföringen gällande UFOs existens - vittnesmålen. I och med tillägget att de vill kunna dokumentera existensen av UFO går det att se en ambition av att söka efter mer konkreta bevis. Tillägget i målsättningen om att UFO-Sverige ska: ”Seriöst och genomarbetat delge allmänheten forskare och institutioner teori och kända fakta i UFO-ämnet”⁸² stärker tesen om att de vill utmåla sig som en mer saklig organisation. Deras främsta syfte verkar inte längre vara att endast bli hörd och uppmärksammas, utan kravet att det ska ske under seriösa former lyfts fram som allt mer betydelsefullt.

Det tillägg i 1989 års stadgar som främst visar på förändringen hos UFO-Sverige finns under dess målsättningar. Det beskrivs att organisationen ska: ”Verka för en vetenskapligt inriktad, kunskapsbaserad diskussion om UFO.”⁸³ Detta är första gången som vetenskap förs in som ett mål i UFO-Sveriges stadgar. Den inriktning som UFO-Sverige tar mot uttalade vetenskapliga ambitioner och ett allt mer vetenskapligt tillvägagångssätt börjar manifesteras. I och med införandet av ”vetenskaplig” går det likaledes att se hur vetenskap alltmer börjar skapas som en positiv Andra för UFO-Sverige.

De tre sista decennierna av 1900-talet när UFO-Sverige genomgick sin förändring var även en händelserik tid inom den allmänna vetenskapsteoretiska diskursen. Postmodernism och poststrukturalism blev betydelsefulla och inflytelserika inriktningar. Inom vetenskapsfilosofin fick relativismen en allt starkare ställning, med föregångare som Thomas Kuhns verk *De vetenskapliga revolutionernas struktur* från 1962. I sin text ”Måttstockarnas mångfald och dialogens möjlighet” beskriver Henrik Bohlin att 80-talet idag framstår som kulmen på den relativistiska traditionens framfart.⁸⁴ En av de radikalaste relativisterna var Paul Feyerabend som i sitt verk *Mot metodtvånget* presenterar den enda metodregel vilken han anser vara nödvändig inom vetenskap: ”Allt är tillåtet”.⁸⁵ 80-talet var ett viktigt årtionde för relativismen inte bara på grund av dess inverkan under dessa år, utan även för att det utvecklades en kritik gentemot den vars ståndpunkt inte endast var ett rättfärdigande av den uppfattning

⁸² *UFO-Sveriges stadgar*, 1989, s. 1f.

⁸³ *UFO-Sveriges stadgar*, 1989, s. 2.

⁸⁴ Bohlin, Henrik, ”Måttstockarnas mångfald och dialogens möjlighet”, *Sekelslut: idéhistoriska perspektiv på 1980- och 1990-talen*/ Anders Burman och Lena Lennerhed (red.), 2011, s. 259.

⁸⁵ Bohlin, s. 264f.

vilken relativisterna kritiserade.⁸⁶ Relativismen och dess vetenskapssyn var således inflytelserika men inte oemotsagda. 1996 uppstod exempelvis den så kallade Sokalaffären när den amerikanske fysikern Alan Sokal publicerade en artikel i tidskriften *Social Text* med titeln: ”Transgressing the Boundaries: Towards a Transformative Hermeneutics of Quantum Gravity”. Strax efter publiceringen av artikeln framkom det dock att den var en bluff gjord av Sokal, en parodi på postmodernismen som dock tidskriftens redaktörer tagit för en genuin artikel.⁸⁷

UFO-Sverige närmade sig följaktligen vetenskap och anammade den som ett ideal under en tid då vetenskap inte var ett homogent begrepp, utan det fanns olika skolor vilka öppet tillskrev vetenskap olika innebörder. Denna vetenskapskritiska debatt diskuteras dock inte aktivt av UFO-Sverige i dess stadgar och deras användning av vetenskapsbegreppet sker på ett relativt traditionellt plan. Samtidigt kan uppluckrandet av traditionell vetenskap som företeelse ha verkat främjande för UFO-Sveriges vetenskapliga närmande. I en ledartext från 1983 tas just Kuhn och hans verk *De vetenskapliga revolutionernas struktur* upp. I texten diskuteras, bland annat utifrån professorn i astronomi och ufologen J. Allen Hynek och fysikern Wolfgang Pauli, möjligheten av att det existerar nya dimensioner, en upptäckt som skulle innebära en helt ny världsbild. Detta kopplas till upptäckter som parapsykologisk forskning ansetts ha gjort inom bland annat telepati. Inom parapsykologisk forskning är det vanligt att övernaturliga fenomenen undersöks med mer vetenskapligt inriktade metoder.⁸⁸ I samband med detta lyfts Kuhn och hans verk fram i ledartexten, det framhävs att: ”Vår vetenskap utgör bara en förklaring av verkligheten baserad på ett paradigm som bygger på ett materialistiskt och mekaniskt synsätt denna förklaringsmodell håller på att rasa ihop och vi står inför ett nytt

⁸⁶ Bohlin, s. 259.

⁸⁷ Ashman, Keith M. & Baringer, Philip (red.), *After the science wars*, Routledge, London, 2001, s. 7.

⁸⁸ I sitt verk skriver Hess om den vetenskapligt inriktade parapsykologin, den består ofta av forskare vilka ser parapsykologi som en vetenskaplig gren. Hess menar att på ett generellt plan ställer sig parapsykologer varken för eller emot de påstående som finns inom New Age-rörelsen eller liknande spirituella strömningar. Utan de anser att man genom vetenskapliga metoder ska skilja det trovärdiga från det otrovärdiga bland dessa påståenden (s.7). Ett nutida exempel på den koppling som finns mellan parapsykologi och akademisk forskning är den professor i psykologi med parapsykologisk inriktning som finns på Lunds universitet, Etzel Cardeña.

paradigm-skifte.”⁸⁹ Utifrån den syn på vetenskap som Kuhn presenterat kan tron på nya dimensioner kombineras med ett vetenskapsbegrepp. Det finns här en antydning på att målet för UFO-Sverige inte längre är att motverka vetenskap, istället anses vetenskapen stå inför ett nytt paradigm. Detta visar på att en växande diskussion kring vetenskapens innebörd kunde möjliggöra för en sammansättning av vetenskap med mer okonventionell kunskap och att en organisation som UFO-Sverige kunde anamma vetenskapliga ideal.

I 1989 års stadgar framställs UFO-Sveriges arbetssätt utförligt under den tredje paragrafen. Bland annat beskrivs att UFO-Sverige ska: ”Via egna undersökningar och intervjuer pröva och fastställa karaktären på gjorda observationer.”⁹⁰ I och med detta framgår det att UFO-Sveriges förändrats från att ha som mål att de ska mottaga och dokumentera observationer, till att likaså granska dess trovärdighet. Det kritiska tänkandet har blivit en uttalad del av UFO-Sveriges arbetssätt. Att det finns observationer anses inte nog, dessa måste även granskas. Det beskrivs utöver detta hur organisationen ska ha en rapportverksamhet, ett nätverk av skolade fältutbildare, en tidning i vilken det publiceras seriös information och att medlemmarna ska ges tillgång till utbildning.⁹¹ Dessa verksamheter vilka UFO-Sverige ska bygga på visar på ett systematiskt arbetssätt med en tydlig inriktning. Fokus är på att granska och undersöka observationer av UFO, att utbilda och vidareutveckla de som är intresserade av fenomenet och att informera om och försöka sprida en seriösare bild av UFO till allmänheten.

Vattendelare

Åren kring skiftet 80- till 90-tal var återigen en händelserik och viktig period för UFO-Sverige. Inga Sanner skriver i sin text ”Drömmen om en ny tidsålder” om att New Age-idéer fick allt större utbredning i såväl Sverige som i västvärlden i stort under 80-talet, och att detta intresse stegrade när slutet på 1900-talet närmade sig. Olika mässor och center för New Age-intresserade startades upp och den kommersiella sidan av New Age-rörelsen blev allt mer framträdande. Sanner tar upp New Age-författarinnan Marilyn Fergusons teori om sambandet mellan spridningen

⁸⁹ Ekstrand, Håkan, Fjellander, Jan och Nordin, Christer, ”Nya dimensioner”, *UFO-Aktuellt*, 1983, nr 4, s. 3.

⁹⁰ *UFO-Sveriges stadgar*, 1989, s. 2.

⁹¹ *UFO-Sveriges stadgar*, 1989, s. 2.

av dessa idéer och de nya kommunikationsmedlen som växer fram under dessa decennier. Sanner lyfter själv fram den uppmärksamhet som New Age-rörelsen fick i media. Hon beskriver att vid 1900-talets slut fick forskare och experter ta plats i TV-sofforna för att kommentera möjliga samband mellan det kommande millennieskiftet och New Age-rörelsen.⁹²

I Blomqvist verk beskrivs just att det från 1988 och framåt uppstod en våg av mer New Age-inriktad tro inom ufologin i Sverige, bland annat på grund av ufologen Sune Hjorth, vilken frekvent började förekomma i media. Blomqvist anser att detta hade en inverkan på UFO-Sverige som under 80-talet var utan tydlig ideologisk grund. Skulle förändringen organisationen genomgått mot mer vetenskapliga ambitioner fortsätta eller skulle UFO-Sverige ansluta sig till den New Age-inriktade vågen?⁹³ Detta avgörs under riksstämman 1991 när Clas Svahns väljs till ny ordförande efter en debatt med den New Age-inspirerade ufologen Sten Lindgren⁹⁴. Blomqvist beskriver det som att:

Riksstämman 1991 blev för UFO-Sveriges del ännu en klar vattendelare. Med överväldigande majoritet valde riksorganisationens lokalgrupper en vetenskaplig inriktning för UFO-Sverige. I demokratisk anda, helt i linje med den gamla folkrörelsetraditionen, sade man nej till den nyreligiösa, new age-ufologi som representerades av Sten Lindgren, Bjarne Håkansson och Bertil Kuhlemaan.⁹⁵

Detta innebär en konkret gränsdragning mot och brytning med den New Age-inriktade ufologin. Den mer vetenskapligt inriktade ufologi som UFO-Sverige nu står för betecknar Svahn som ”den tredje vägens ufologi”. Det innebär en ufologi som varken består av en förnekande inställning eller en blind tilltro.⁹⁶ UFO-Sverige tar nu tydligt positionen mellan New Age- och Skeptiker-rörelsen, med gränsdragningar åt båda hållen. Men gränsdragningen sker inte endast från UFO-Sveriges håll, Blomqvist beskriver hur denna nya inriktning väcker negativa reaktioner inom New Age-rörelsen. Den New Age-inriktade författaren Rauni-Leena Luukanen ska ha gett antydningar om

⁹² Sanner, Inga, ”Drömmen om en ny tidsålder” *Sekelslut: idéhistoriska perspektiv på 1980- och 1990-talen*/ Anders Burman och Lena Lennerhed (red.), 2011, s. 281ff.

⁹³ Blomqvist, s. 40.

⁹⁴ Sten Lindgren nämndes tidigare i uppsatsen och var president för UFO-organisationen Intergalaktiska federationen.

⁹⁵ Blomqvist, s. 42.

⁹⁶ Blomqvist, s. 46f.

UFO-Sveriges inblandning i en större konspiration.⁹⁷ Andersson beskriver i sitt verk att Luukanen väckt frågor angående ett samarbete mellan UFO-Sverige och CIA, då hon tyckte att UFO-Sveriges kritiska inställning gentemot UFO-frågan var misstänksamt kritisk.⁹⁸ Likaså organisationens grundare Carl-Axel Jonzon ska ha uttryckt sin besvikelse på den riktning som UFO-Sverige tagit under en New Age-festival 1994.⁹⁹

Från biverksamhet till huvudsyssla

Stadgarna från 1992 ligger, trots de förändringar som skett inom organisationen, förhållandevis nära 1989 års stadgar. Men några betydande förändringar har ändå skett. Under den andra paragrafen med rubriken *Målsättning* har punkten: ”Söka vinna kunskap om dessa fenomen/föremål, deras ursprung, orsaker, verkningar, etc.”¹⁰⁰ från tidigare stadgar byts ut mot: ”Bedriva och främja forskning för att vinna ökad kunskap om dessa fenomen/föremål.”¹⁰¹ Användandet av termen forskning kan ses som ännu ett steg i försöken att etablera en mer vetenskaplig inriktning. Det ger likaså en bild av en mer målmedveten verksamhet i och med utbytet från att ”söka vinna kunskap” till ”bedriva och främja forskning”. Detta kan vara sammankopplat med att forskningsverksamheten har gått från att vara att biverksamhet i den informationsinriktade organisationen till att bli en av dess huvudsysslor.

Den stora förändringen i 1992 års stadgar är dock att det tillkommit en fjärde paragraf med titeln *UFO-rapporter*. I den paragrafen beskrivs UFO-Sveriges uppgift att:

Vid utredningsverksamhet om gjorda observationer skall rapporter skrivas av den som undersöker fallet.

Efter gjorda undersökningar beslutar Rapportcentralen och/eller redaktionen i samråd med undersökaren om materialet är lämpligt för publicering.

⁹⁷ Blomqvist, s. 43.

⁹⁸ Andersson, s. 41.

⁹⁹ Blomqvist, s. 46.

¹⁰⁰ *UFO-Sveriges stadgar*, 1989, s. 1.

¹⁰¹ *UFO-Sveriges stadgar*, 1992, s. 1.

Rapporterna arkiveras och hålls tillgänglig för dem som seriöst och förutsättningslöst vill fortsätta att forska i gamla/äldre observationer.

Meddelanden av vikt för större spridning kan kanaliseras via tidskrift, t.ex. kallelse till Riksstämman.¹⁰²

Det blir återigen tydligt att det läggs allt större vikt vid forskningsverksamheten inom organisationen. Det faktum att rapportverksamheten får en egen paragraf indikerar en sådan förändring. Men även det sätt på vilket verksamheten presenteras, med krav på att rapporter följs av granskning av materialet, visar på ambitionen av ett mer metodiskt och traditionellt vetenskapligt tillvägagångssätt. Denna tendens återkommer i punkten angående arkivering av rapporterna för framtida forskning. UFO-Sverige vill att den information de insamlar ska bearbetas, på ett ”seriöst och förutsättningslöst” sätt. Vikten ligger inte längre främst vid att sprida kunskap angående UFOs faktiska existens, utan istället att samla och bearbeta information angående fenomenet. Införandet av det förutsättningslösa som ett ideal tyder även på att det nu anses betydande att distansera sig från det personliga. Medan det hos Jonzon tidigare var just inom oss själva som vi kunde hitta svaren på de flesta frågor.

Idéprogram

Stadgarna från 1996 har däremot genomgått en mer övergripande förändring. Under första paragrafen beskrivs endast organisationens namn. Under andra paragrafen, med titeln *Målsättning*, beskrivs dels organisationens roll som samarbetsorgan för de som är aktiva inom UFO-området. Dels att organisationens övergripande mål är att: ”studera och arbeta med UFO-frågan utifrån ett vetenskapligt synsätt.”¹⁰³ Någon mer målsättning beskrivs inte. Tiden då UFO-Sveriges främsta mål var att sprida information om existensen av UFO till allmänheten är definitivt över. UFO-Sveriges huvudsakliga uppgift är följaktligen att undersöka UFO-fenomenet utifrån en vetenskaplig grund, inte att informera om den. Det faktum att målsättningen kortats ner till endast dessa två meningar ger dem dessutom mer betydelse. Det är under den tredje paragrafen, med titeln *Verksamhet*, de punkter om UFO-Sveriges uppgifter som funnits i tidigare stadgar återkommer.

¹⁰² *UFO-Sveriges stadgar*, 1992, s. 2.

¹⁰³ *UFO-Sveriges stadgar*, 1996, s. 1.

Den största förändringen i 1996 års stadgar är att det har tillagts ett idéprogram där organisationens idégrund beskrivs mer djupgående. Idéprogrammet är mer omfattningsrikt än de tidigare stadgarna och det ges en betydligt mer utförlig inblick i de åskådningar vilka organisationen bygger på. Genom att undersöka idéprogrammet presenteras mer utförligt än tidigare den ideologiska grund till vilken UFO-Sverige ansluter sig. Detta är relevant inte bara för att det visar på den förändring av ståndpunkt som UFO-Sverige genomgått, utan även för att ge en tydlig inblick i den grund som UFO-Sverige bygger på när de går in i debatten med Vetenskap och Folkbildning.

Programmet inleds med en definition av begreppet UFO under rubriken *Oidentifierade flygande objekt*. Det målas upp tre betydelser av begreppet. Den första definitionen som beskrivs är att UFO blivit synonymt med utomjordiska fartyg och dess invånare. Denna definition anses vara massmedial och allmänsociologisk gångbar men i nuläget utan några vetenskapliga bevis. Den andra definitionen är ett samlingsbegrepp för skilda fenomen vilka har iakttagits i luften och som verkat oförklarlig för observatören. Den tredje och sista definitionen är ur en forskningsmässig utgångspunkt: ”den restmängd av inrapporterade iakttagelser som efter utredning och bedömning av erfarna utredare fortfarande kvarstår som oförklarade.” Det är denna definition av UFO-begreppet som UFO-Sverige menar att de ansluter sig till.¹⁰⁴

Begreppet UFO och UFO-Sveriges användning av begreppet är så pass intressant att det förtjänar en närmare diskussion. UFO är, som redan framkommit, en akronym för *Unidentified Flying Object*. UFO betyder således ett oidentifierbart flygande objekt. Men användningen av begreppet är komplicerat. Likt många andra begrepp har det skett en förskjutning i betydelsen av UFO och det innefattar nu mer än endast dess ursprungliga betydelse. Rothstein skriver om innebörden av begreppet UFO i sitt verk. Han konstaterar där att det genom tidens gång fått en förändrad betydelse, att det allt mer tillskrivits definitionen ”utomjordisk farkost”. Han skriver att: ”Akronymen ’UFO’ har rentav fått karaktären av ett substantiv med en exakt betydelse, trots beteckningens egentliga mening.”¹⁰⁵ Likaså Saler, Ziegler och Moore diskuterar användandet av UFO-begreppet i inledningen till sitt verk *UFO crash at Roswell*. De beskriver att ”flying saucer” och ”UFO” ursprungligen endast innebar att

¹⁰⁴ *UFO-Sveriges stadgar*, 1996, s. 8.

¹⁰⁵ Rothstein, s. 29.

det som refererades till inte var ett känt naturfenomen eller ett konventionellt flygplan. Men med tiden blev begreppen allt mer synonyma med utomjordisk farkost. De menar att denna gradvisa förändring reflekterar: "the development of a 'UFO community' made up of individuals linked by a common belief that at least some of the unusual objects that have been sighted over the years were spaceships manned by alien beings from a distant planetary system."¹⁰⁶ Termen UFO har således förändrats till att få en implicit innebörd av tron på utomjordiska farkoster. Begreppet bär starka konnotationer till förutsättningen av existensen av dessa, inte endast till existensen av ett oförklarad flygande objekt.

I idéprogrammet ansluter UFO-Sverige sig till en användning av begreppet ur en "forskningsmässig synvinkel". UFO-Sverige vill följaktligen avlägsna sig från innebörden av UFO som en synonym för utomjordisk farkost. En betydelse som de främst tillskriver en massmedial och allmänsociologisk användning av begreppet. Frågan är dock om det går att avlägsna sig från den innebörd som begreppet fått i en mer allmän mening. De konnotationer som finns i begreppet UFO, av en farkost vars ursprung är från rymden, är djupgående. Trots en officiell hållning om att man inte använder begreppet med betydelsen utomjordisk farkost i organisationen finns den allmänna användningen av begreppet och de konnotationer de innebär fortfarande kvar. Många som söker sig till UFO-Sverige bär troligtvis på en definition av begreppet UFO som en synonym för utomjordisk farkost, medvetet eller omedvetet. Går det att bortse från dessa mer eller mindre medvetna definitioner och förväntningarna som det inhyser?

Denna problematik kring användningen och definitionen av begreppet UFO indikerar de svårigheter UFO-Sverige, liksom andra sekulära UFO-organisationer, har angående grunden för UFO-fenomenet. Problemet att förutsättningslöst undersöka existensen av ett fenomen med så pass djup kulturell betydelse som UFO-fenomenet har. Denna faktor är en av de omständigheter som gör de sekulära UFO-organisationerna intressanta för idéhistorisk och vetenskapsteoretisk analys. Krocken mellan strävan efter förutsättningslösa undersökningar och de kulturella förståelser vi ständigt bär med oss är inte specifik endast för forskning kring UFO-fenomenet utan det är en problematik som alla vetenskapliga undersökningar står inför. I och med att

¹⁰⁶ Saler, s. ix.

den framträder tydligt i UFO-forskningen kan undersökningar av dem öppna upp för en diskussion kring detta i en bredare mening.

I idéprogrammet beskrivs att UFO-organisationerna med vetenskaplig grund har haft problem i och med det religiösa gensvar som fenomenet fick; olika nyreligiösa grupperingar bildades parallellt med de mer vetenskapligt inriktade organisationerna. Dessa inriktningar har sedan blandats samman i massmedia vilket UFO-Sverige anser har komplicerat forskningen kring UFO-fenomenet då det gett den en problematisk ställning.¹⁰⁷ Det blir här återigen tydligt hur UFO-Sverige positionerar sig emot den New Age-inriktade ufologin som sin negativa Andra. Genom att visa på deras religiositet återges de själv som just oberoende av religion. De tillskriver sig en bakgrund i mer seriösa ufologi-rörelser och menar att det är massmedia som har skulden för att dessa inriktningar sammanblandats. Det faktum att UFO-Sverige själv i inledande stadium hade en grund i en mer New Age-inriktad inställning mot UFO-fenomenet lyfts inte fram. Det framställs som att det funnits två stycken autonoma, från varandra oberoende, inriktningar inom ufologin, de ”vetenskapligt” inriktade och de ”nyreligöst” inriktade, sammanblandade endast av massmedia. Rothstein skriver i sitt verk om uppkomsten av religiösa och sekulära UFO-organisationer, att det vid tiden då de uppstod inte fanns några ”vattentäta skott” dem emellan, då ”[d]e sekulära organisationernas existens berodde ju i hög grad på en föreställning om att det fanns något att titta efter, något att förundra sig över.”¹⁰⁸ De sekulära UFO-organisationerna uppkom inte utifrån en förutsättningslös vilja att undersöka oförklarade fenomen, utan det fanns företeelser vilka de sökte efter.

De ansträngningar ufologer gjort för att fler officiella myndigheter ska ägna sig åt UFO-forskning, dock utan några större framgångar, skildras i idéprogrammet under rubriken *En folkrörelse av amatörforskare*. Det beskrivs i avsnittet att de få officiella undersökningar som genomförts inte gett något större resultat och att det för nuvarande inte är trovärdigt med en offentlig satsning på forskning kring UFO-fenomenet. Som förklaring till detta tas frågans invecklade status och dess politiska och militära känslighet upp. Detta anses vara bakgrunden till att UFO-Sverige byggt upp sina lokalföreningar och utbildat fältundersökare, som det främsta sättet att i ett inledande skede behandla UFO-fenomenet. Det redogörs för UFO-Sveriges uppgifter

¹⁰⁷ *UFO-Sveriges stadgar*, 1996, s. 8.

¹⁰⁸ Rothstein, s. 35.

att samla in, granska och dokumentera, allt med seriositet och vetenskaplig grund.¹⁰⁹

Genom detta:

får villrådiga observatörer en förtroendeingivande och sakkunnig instans att vända sig till och UFO-Sverige övertar därmed till stor del försvarets och andra myndigheters arbete som rapportmottagare. UFO-Sverige får alltså en public service-funktion. Riksorganisationen strävar efter att utveckla ett bra och nära samarbete med Försvarsstaben, Försvarets forskningsanstalt (FOA), polisen, SMHI och andra myndigheter.¹¹⁰

UFO-Sverige skapar här dessa officiella myndigheter som en positiva Andra vilka de vill närma sig. Genom att benämna att organisationen har en typ av ”public service-funktion” beskrivs verksamheten med ett ord som bär konnotationer till officiella myndigheter. De framställer sig själva som ett slags komplement till dessa institutioner då UFO-frågan är för infekterad för att institutionerna själva ska kunna undersöka den. UFO-Sverige placerar sig själva betydligt närmare dessa myndigheter än den New Age-inriktade ufologin. I ledartexterna är det tydligt att i och med den förändring som UFO-Sverige genomgår förändras även inställningen gentemot officiella myndigheter, specifikt mot Försvarets forskningsanstalt, FOA. I exempelvis en ledartext från 1972 riktas stark kritik mot FOA och deras behandling av UFO-fenomenet. Bland annat anklagas myndigheten och överingenjör Tage Eriksson för att ljuga och undanhålla sanningar.¹¹¹ I en ledartext från 1987 gäller fortfarande en kritisk inställning gentemot FOA och deras behandling av UFO-frågan, även om det nu framgår en osäkerhet huruvida FOA medvetet ljugar eller endast förlorat sig i byråkratin.¹¹² 1993 är det däremot en betydligt vänligare inställning gentemot FOA som presenteras. UFO-Sveriges samarbete med FOA beskrivs i positiva ordalag och det konstateras att: ”I många år har ufologerna [...] ihärdigt anklagat FOA för att hålla inne med UFO-bevisen. Nu vet vi att så inte är fallet.”¹¹³ I och med närmandet mot den vetenskapliga diskursen lämnas följaktligen den konspiratoriska inställning gentemot offentliga

¹⁰⁹ *UFO-Sveriges stadgar*, 1996, s. 8.

¹¹⁰ *UFO-Sveriges stadgar*, 1996, s. 8.

¹¹¹ Jonzon, Carl-Axel, ”FOA 2 – Den offentliga sparkbollen”, *UFO-Information*, 1972, nr 8, s. 1.

¹¹² Blomqvist, Håkan, ”Offentliga dumheter och andra”, *UFO-Aktuellt*, 1987, nr 1, s. 3f.

¹¹³ Svahn, Clas, ”En sorglig cirkelsaga”, *UFO-Aktuellt*, 1993, nr 3, s. 3.

myndigheter som tidigare funnits i UFO-Sverige, istället vill de snarare närma sig dem och samarbeta.

I avsnittet *Vetenskaplig grund* i idéprogrammet görs en gränsdragning mot den New Age-baserade ufologin: ”Det är viktigt att påpeka att Riksorganisationen UFO-Sverige **inte** är en del av new age-rörelsen, som är en nyreligiös företeelse.”¹¹⁴ UFO-Sveriges relation till vetenskapen behandlas och det framhålls att det enbart är genom ”förutsättningslös forskning på vetenskaplig grund” som lärdomen kring UFO-fenomenet kan öka. Avsnittet avslutas med ett konstaterande att det är fenomenets inverkan på populärkulturen och dess bruk i såväl politiska som religiösa sammanhang som gör det intressant att undersöka både som ”myt och gåta”.¹¹⁵ UFO-Sverige placerar i detta avsnitt sig själva nära en vetenskaplig diskurs där de distanserar sig från New Age-rörelsen. Här framträder den New Age-inriktade ufologin som en negativ Andra och den traditionella vetenskapen som en positiv Andra. Vikten de lägger på ”förutsättningslös forskning” visar på att det inom organisationen finns en grundsyn på kunskap där den främst skapas utifrån en traditionellt vetenskaplig process.

Under rubriken *Teorier om fenomenet* framgår återigen den position UFO-Sverige intagit, det konstateras att de inte ansluter sig till någon specifik teori om grunden till UFO-fenomenet. Den hypotes som UFO-Sverige bygger sin inställning på beskriver de som ”kärnhypotesen”. Den innebär att: ”**det finns en kärna av UFO-rapporter som representerar hittills okända fenomen och farkoster.**”¹¹⁶ Denna kärna av oförklarliga observationen förtjänar vetenskapliga undersökningar. Kärnhypotesen som presenteras är grundläggande för den ”tredje vägen” vilken UFO-Sverige anslutit sig till. I och med denna hypotes rättfärdigar UFO-Sverige sin existens och betydelsen av deras verksamhet. Kärnhypotesen kan följaktligen ses som ett sätt att skapa vetenskaplig relevans.

En aspekt av organisationens vilja att nå en bredare acceptans som jag inte tidigare berört tas upp i idéprogrammets sista avsnitt. Det beskrivs att med en seriös organisation ökar chansen för att få stöd av staten och att andra sponsorer ska uppmärksamma verksamheten.¹¹⁷ Den materiella följden av att vara en accepterad

¹¹⁴ *UFO-Sveriges stadgar*, 1996, s. 8. Fetstil i originaltext.

¹¹⁵ *UFO-Sveriges stadgar*, 1996, s. 8f.

¹¹⁶ *UFO-Sveriges stadgar*, 1996, s. 9. Fetstil i originaltext.

¹¹⁷ *UFO-Sveriges stadgar*, 1996, s. 10.

vetenskaplig verksamhet, som att få tillgång till ekonomiska resurser men även tid och fysisk plats, är något vars betydelse inte får förringas i sammanhanget.

Synen på det rationella

I undersökningen av New Age-, parapsykologi- och skeptikerrörelserna i sitt verk *Science in the New Age* har David Hess ett avsnitt där han undersöker hur dessa rörelser konstruerar sig själva utifrån sin Andra. Han kommer i undersökningen fram till att en kulturell analys av dessa rörelser leder fram till en paradox: att rörelserna ser sig själva som väldigt annorlunda från varandra, men att de alla konstruerar deras skillnader på liknande sätt.¹¹⁸ Han skriver att: ”Each community sees its own position as the ’rational’ one, and it reads the other as motivated by materialistic philosophy or material gain.”¹¹⁹ De tre skilda rörelserna konstruerar på liknande sätt sig själva i förhållande till den Andra. De ser alla sitt egna synsätt som det rationella och den Andra som irrationell, driven av materiella motiv. Hess utvecklar sina tankegångar: ”All three communities share a belief that theirs is the open-minded, rational system that is grounded in some notion of ’factuality’: in the sense of observable evidence (the skeptics), experimental and case-study evidence (the parapsychologists), or experiential evidence (the New Agers).”¹²⁰ Inom dessa rörelser finns således liknade synsätt på sig själv i relationen till den Andra, men olika synsätt på hur kunskap skapas och på vad för typ att fakta som anses rationellt att basera sin kunskap på. Inom New Age-rörelsen är denna kunskapskälla upplevd bevisföring. Hess skriver att inom New Age-rörelsen ifrågasätts den auktoritet som tillskrivits officiell vetenskap, de anser att de väljer vad som för dem framstår som mer empirisk kunskap från erfarenheter så som meditation, kanalisering och utomkroppsliga upplevelser.¹²¹ Rationaliteten inom New Age bygger således på värderingen av den egna upplevelsen som den trovärdiga källan för kunskap. Detta kan ställas i kontrast till vad som anses vara rationellt att grunda sin kunskap på inom skeptikerrörelsen - observerbar bevisföring som dock inte behöver vara självupplevd.

Denna tendens av att bygga sin rationalitet och sin kunskapsproduktion på det självupplevda går att observera även inom den New Age-inriktade ufologin. Diana G.

¹¹⁸ Hess, s. 67.

¹¹⁹ Hess, s. 63.

¹²⁰ Hess, s. 68.

¹²¹ Hess, s. 14.

Tumminia skriver i antologin *Alien worlds: social and religious dimensions of extraterrestrial contact* om kontaktgruppen Unarius Academy of Science. Tumminia beskriver hur det inom organisationen finns ett trossystem vilken de benämner som ”the Science” och som till stor del bygger på en paranormal tro. Hon menar att det inte spelar någon roll att världen utanför har en annan syn på vad trovärdig vetenskap innebär. Inom Unarius bekräftas deras vetenskap konstant av fakta som produceras på deras eget vis. Deras fakta samlas in från: ”dreams, recovered memories of past lives, visions, bodily sensations, physic readings, channelings, and other experiences of Space Brother contact.”¹²² Här går det att notera en liknande slutsats som hos Hess om att det inom New Age-rörelsen anses vara rationellt att bygga sitt trossystem kring upplevd bevisföring, att den personliga upplevelsen står i centrum. Trots att omvärlden inte skulle anse deras verksamhet som vetenskaplig är det utifrån deras premisser och deras världsbild ett rationellt sätt att producera kunskap på. Likt verksamma inom modern vetenskap menar de som är verksamma inom Unarius att deras ”the Science” bygger på fakta, skillnaden är främst vad som menas med fakta. Inom Unarius anses det rationellt att kunskapen härstammar från högst personliga upplevelser som drömmar, minnen från tidigare liv och visioner. Att ha drömmar som kunskapskälla för sin världsbild skulle utifrån det moderna vetenskapliga synsätt anses som irrationellt, men utifrån den åskådning som finns inom Unarius är det rationellt.

Den förändring som sker inom UFO-Sverige, från en New Age-inriktad kontext till vetenskapliga ambitioner, går att tolka som en förskjutning i synen på det rationella. Bland annat Jonzons kommentar om att söka information inom en självis visar på att föreningen hade sin utgångspunkt i en världsbild där det personliga är den främsta källan för kunskap. Omställningen inom UFO-Sverige bygger sedan på en förändrad syn på hur kunskap produceras, från de personliga upplevelserna som den främsta källan för kunskapsproduktionen till observerbara bevis. Det blir allt mer betydelsefullt att bygga sin kunskap på fakta som kan undersökas upprepade gånger av flera olika aktörer. Genom att ord som ”dokumentera” och ”förutsättningslöst” allt oftare förekommer i stadgarna visas på ett avståndstagande från det personliga. Likaså den kritik som förekommer i stadgarna mot okritiskt tänkande och blind tilltro markerar denna förskjutning. Genom viljan att börja dokumentera existensen av UFO

¹²² Tumminia, Diana G. “In the dreamtime of the saucer people. Sense-making and interpretive boundaries in a contactee group.” *Alien worlds: social and religious dimensions of extraterrestrial contact.*/ Diana G. Tumminia (red.), 2007, s. 81.

och undersöka den utifrån ett förutsättningslöst synsätt, där det personliga skalas bort, och genom att införa kriterier där det enskilda vittnet inte litas på blint förflyttas UFO-Sverige bort från en kontext där den personliga upplevelsen står i centrum.

Baserat på det New Age-inriktade synsättet på hur kunskap produceras skulle behovet av att ”dokumentera” och att det ska vara ”förutsättningslöst” vara överflödigt. Källan till kunskap är den personliga upplevelsen som inte är förutsättningslös och i många fall inte går att dokumentera. Det kan till och med ses som ett hot att framhålla dessa faktorer, då de kan ifrågasätta den personliga upplevelsens legitimitet. Detta går att notera utifrån den kritik som framförs mot UFO-Sveriges vetenskapliga ambitioner av Rauni-Leena Luukanen. Hon ifrågasätter UFO-Sveriges motiv och undrar om de kan ha blivit del av en konspiration. I och med att UFO-Sverige ser ett behov av att dokumentera och kritiskt undersöka observationer av UFO ifrågasätter de den rationalitet vilken Luukanens synsätt bygger på. De agerar irrationellt utifrån ett New Age-baserat synsätt.

Förändringen som UFO-Sverige genomgår kan således ses som en förskjutning i synen på vad som är rationellt. Denna förändring sker främst i synen på kunskap och hur den bör produceras. Den vetenskaplighet som UFO-Sverige i sina stadgar allt mer vill anamma bygger på en syn på kunskapsproduktion där observerbar bevisföring står i centrum. Det innebär även en mer kritisk inställning gentemot personliga vittnesmål. Synen på hur kunskap produceras framstår som avgörande för hur UFO-Sverige vill konstruera deras organisation som vetenskaplig. Förändringen leder även till att ett annat svar ges på frågan om existensen av utomjordiska skepp på jorden. När den personliga upplevelsen var den främsta kunskapskällan förekom det besök av utomjordingar eftersom att människor beskrev att de upplevt det. Men när observerbar bevisföring blir den primära kunskapskällan innebär det att det blir alltmer osäkert huruvida det existerar utomjordiska rymdskepp eftersom det just saknas fysiska bevis för att stärka det påståendet.

En debatt inleds

Föreningen Vetenskap och Folkbildning, VoF, bildades i december 1982.¹²³ De beskriver på sin hemsida att föreningens syfte är: ”att främja folkbildning om

¹²³ ”Historia – Vetenskap och Folkbildning”, <http://www.vof.se/historia/>, (Hämtad 2016-03-22).

vetenskapens metoder och resultat.”¹²⁴ De anser sig vilja motarbeta oriktiga uppfattningar vilka kan fastställas vetenskapligt och tydliggöra vilka frågor som kan behandlas utifrån en vetenskaplig metod. Bredda kunskapen om den problematik som skapas när generell kunskap baseras på enskilda observationer.¹²⁵ De använder följande definition av vetenskap och pseudovetenskap:

*Vetenskap är det systematiska sökandet efter sådan kunskap som inte beror på den enskilda individen, utan som envar skulle kunna återfinna eller kontrollera. Pseudovetenskap är utsagor som inte är baserade på vetenskap men som framförs på ett sådant sätt att de skall ge intryck av att vara vetenskapligt grundade.*¹²⁶

VoFs definition av vetenskap ligger nära den syn på kunskapsproduktion som Hess observerade inom skeptikerrörelsen i USA. VoF konstruerar de som baserar sin kunskapsproduktion på enskilda upplevelser som sin negativa Andra och bygger upp sin identitet gentemot dem. Det är en Andra utifrån vilken VoF inte endast skiljer sig, utan det är en Andra som VoF explicit och aktivt vill motarbeta.

Debatten mellan UFO-Sverige och VoF inleds med en ledare i nr 2 av *Folkvett* 1995, i vilken debatten även publiceras. Ledaren har rubriken ”Inledning till dialog” och beskriver att för att en givande dialog ska vara möjlig krävs åtminstone att de olika parterna har en gemensam grund utifrån vilken de kan behandla varandras argument seriöst. Utan en gemensam grund i en debatt talar olika deltagare oftast förbi varandra. Det beskrivs som huvudanledningen till att en dialog mellan språkrör för olika vetenskapliga och pseudovetenskapliga föreningar ofta inte är givande för någon av parterna.¹²⁷ I ledaren ställs frågan hur det kommer sig att UFO-Sveriges ordförande Clas Svahn har fått publicera en artikel i *Folkvett* och svaret blir: ”Jo, förklaringen är att vi tycker oss hos UFO-Sveriges ledning ha märkt ett tillräckligt intresse för vetenskapliga arbetsmetoder, och en tillräcklig förståelse för skeptiska

¹²⁴ ”Om VoF – Vetenskap och Folkbildning”, <http://www.vof.se/om-vof/>, (Hämtad 2016-03-22).

¹²⁵ ”Om VoF – Vetenskap och Folkbildning”, <http://www.vof.se/om-vof/>, (Hämtad 2016-03-22).

¹²⁶ ”Om VoF – Vetenskap och Folkbildning”, <http://www.vof.se/om-vof/>, (Hämtad 2016-03-22). Kursiv i originaltext.

¹²⁷ ”Inledning till dialog”, *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/inledning-till-en-dialog/> (Hämtad 2016-03-22).

synpunkter, för att en meningsfull dialog ska vara möjlig.”¹²⁸ I ledaren presenteras likaså en förhoppning om att det genom den debatt som Svahns artikel bidrar till ska framträda en tydligare bild av det som skiljer skeptiker och ”seriösa ufologer” åt i deras syn på oförklarliga företeelser på himlen.¹²⁹

Dubbeltydig relation

Svahns inledande artikel är lång och utförlig, han ger i den en presentation av UFO-forskning överlag och UFO-Sveriges verksamhet i synnerhet. Denna presentation av UFO-Sverige ligger nära den definition av organisationens mål som presenterats i de samtida stadgarna. I artikeln går det att utläsa Svahns ambition att skapa en vetenskaplig relevans för UFO-Sveriges verksamhet. Han presenterar sex stycken punkter med synsätt utifrån vilka han anser att UFO-fenomenet är intressant att undersöka.¹³⁰ Han anser att dessa punkter borde ge forskare anledning att vilja undersöka UFO-fenomenen, men att fenomenen istället har reducerats till att främst innebära ”gröna män i silvriga tefat”.¹³¹ I presentationen framträder hos Svahn en vilja att inkludera UFO-fenomenet i den vetenskapliga diskursen och således utvidga den vetenskapliga sfären. Han vill visa på den relevans som finns för att inom vetenskapen undersöka UFO-fenomenet. Implicit går det av att avläsa en inställning till vetenskapen som bygger på ett utökande av vetenskapens undersökningsområden, vari UFO-fenomenet inkluderas, inte en grundläggande kritik mot vetenskapens uppbyggnad.

Andra exempel på detta är att Svahn lyfter fram organisationens ambition av att undersöka UFO-fenomenet från just en vetenskaplig grund och att organisationen förändrats till att allt mer inta en public service funktion för allmänheten.¹³² Genom att tillskriva UFO-Sverige en public service-funktion framställs de som ett komplement, inte att de skulle vilja motarbeta den gällande vetenskapliga ordningen

¹²⁸ ”Inledning till dialog”, *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/inledning-till-en-dialog/> (Hämtad 2016-03-22).

¹²⁹ ”Inledning till dialog”, *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/inledning-till-en-dialog/> (Hämtad 2016-03-22).

¹³⁰ Dessa är: som folklöre, utifrån psykologin/psykiatrin, som varseblivning, som naturfenomen, som möjliga militära projekt och som ett hittills okänt fenomen.

¹³¹ Svahn, Clas, ”Finns det UFO-fenomen?”, *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/finns-det-ufo-fenomen/> (Hämtad 2016-03-22).

¹³² Svahn, Clas, ”Finns det UFO-fenomen?”, *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/finns-det-ufo-fenomen/> (Hämtad 2016-03-22).

och vara ett alternativ mot den. Han lyfter likaså fram att UFO-Sverige har haft samarbeten med försvarets forskningsanstalt och SMHI.¹³³ Fokus läggs av Svahn på att inkluderas av den vetenskapliga sfären, inte att kritisera den och erbjuda alternativ.

I artikeln finns det dock kritik gentemot den etablerade vetenskapen. Denna kritik riktar sig mot dess rädsla att undersöka vissa kontroversiella fenomen, vilket leder till att den avfärdar fenomenen på felaktiga grunder. Som exempel på detta lyfter Svahn fram astronomen Curt Roslund:

Som så många gånger förr blandar här en astronom ihop sakförhållandena: a/ Givetvis kan man inte förneka ”UFO-observationerna”, det är ju tolkningen av dem som kan diskuteras; b/ Kopplingen till liv i rymden har inget med den egentliga UFO-frågan att göra. Det är observatörernas iakttagelser vi ska undersöka, inte deras teorier.

Enligt Svahn kan UFO-frågan ta fram dåliga sidor hos folk, inklusive vetenskapsmän, vilket bygger på en rädsla för att det ska skapas vägar bort från den traditionella vetenskapen.¹³⁴

Genomgående i artikeln görs gränsdragningar gentemot New Age. Det understryks att UFO-Sveriges verksamhet är helt utan inblandning från den New Age-inriktade ufologin, som anses vara färgad av nyreligiositet.¹³⁵ Samtidigt framförs, som sagt, såväl kritik som närmanden gentemot den etablerade vetenskapen. På så sätt lokaliserar Svahn UFO-Sveriges position mellan de som anses blint och okritiskt tro på UFO och de som anses utan kunskap avfärda fenomenet. I artikeln blir UFO-Sveriges identitets beroende av dess Andra tydligt.

Det är en dubbeltydig relation till den etablerade vetenskapen som framträder i Svahns artikel. Dels beskrivs den ur ett kritiskt perspektiv. Att de, på ett sätt som Svahn anser vara felaktigt, avfärdar UFO-frågan utan någon närmare kunskap om den. Dels presenteras en vilja från UFO-Sveriges sida att samarbeta och att organisationen har vetenskapliga ambitioner. Svahn konstruerar vetenskapen som UFO-Sveriges såväl positiva som negativa Andra.

¹³³ Svahn, Clas, ”Finns det UFO-fenomen?”, *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/finns-det-ufo-fenomen/> (Hämtad 2016-03-22).

¹³⁴ Svahn, Clas, ”Finns det UFO-fenomen?”, *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/finns-det-ufo-fenomen/> (Hämtad 2016-03-22).

¹³⁵ Svahn, Clas, ”Finns det UFO-fenomen?”, *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/finns-det-ufo-fenomen/> (Hämtad 2016-03-22).

Inga Sanner skriver i sin text om New Age-rörelsen att det för verksamma inom den finns en självbild av att de står för någonting som i det västerländska sammanhanget är helt nytt, dock med referenser till österländskt tänkande och äldre västerländska idéer som gnosticismen.¹³⁶ Enligt Sanner finns det dock tydliga kopplingar mellan framväxten av New Age och vad som brukar benämnas som moderniteten. Hon skriver: ”Från romantiken och framåt är idéer som liknar new age en påtaglig del av det västerländska tänkandet. Det är idéer som står i ett motsättningsfyllt förhållande till upplysningstraditionen, såtillvida att de både införlivar viktiga delar av upplysningsarvet och förhåller sig kritiskt till detta.”¹³⁷ Hon lyfter fram att det i den civilisationskritik som finns inom New Age även finns upplysningssidéer införlivade. Det är inte ett begränsande av förnuftets område som förespråkas utan ett utvidgande av det, där även mer svårtillgängliga aspekter inkluderas. Det finns således inom New Age en dubbelhet i relationen till vetenskap där: ”kritiken mot vad man uppfattar som etablerad vetenskap samexisterar med visioner om ett helt annat slags vetenskap.”¹³⁸ En liknande inställning gentemot vetenskap går att finna i Svahns artikel. Hans kritik mot vetenskap bygger på viljan av att utvidga den, inte ett grundläggande motstånd gentemot den.

I *The lure of the edge* diskuterar Brenda Denzler relationen mellan UFO-rörelsen och vetenskapen. Hon lyfter fram att det inom UFO-rörelsen existerar personer som både är vetenskapligt upplysta och samtidigt tror på en övernaturlig verklighet. Hon menar att det för många personer verksamma inom UFO-rörelserna inte är en fråga om tro eller religion när de anser sig uppleva oupptäckta världar i form av utomjordingar. Utan detta sker i överensstämmelse med en vetenskaplig världsbild. Dessa upplevelser kan sedan innebära vissa justeringar i det konventionella vetenskapliga paradigmet, vilket för dem inte förnekar ufologin dess giltighet eller förringar det möjliga vetenskapliga paradigmet som skulle uppstå under dess påverkan.¹³⁹

Den motsättning som ofta uppmålas mellan det vetenskapliga tänkandet och det mer mystiska troendet måste inte alltid vara så hårdragen. De sekulära UFO-rörelserna är ett exempel på hur tron på, eller kanske snarare intresset för,

¹³⁶ Sanner, s. 290.

¹³⁷ Sanner, s. 291.

¹³⁸ Sanner, s. 291.

¹³⁹ Denzler, s. 157.

förekomsten av utomjordingar på jorden kan existera *inom* en vetenskapligt baserad världsbild. Det går att kombinera företeelser med inspiration från New Age med en mer konventionell vetenskapssyn. Den relation till vetenskap som Svahn visat på i debatten är ett exempel på detta. Dess komplexitet bygger på att hans intresse för UFO förekommer inom en traditionell vetenskaplig världssyn samtidigt som det sker ett utestängande från de vetenskapliga institutionerna. Som Gieryn konstaterade är vetenskap någonting som ständigt omförhandlas. Svahns komplexa relation till vetenskap är ett försök att just omförhandla var den gränsen ska gå. Han accepterar vetenskapens premisser, men inte dess gränser.

Gränsdragning görs

I samma nummer av *Folkvett* som Svahns artikel publicerades i skriver Sven Ove Hansson ett svar till Svahn med rubriken ”Vad skiljer en skeptiker från en kritisk ufolog?”. Hansson börjar sin artikel med en distinktion mellan de som tror på att utomjordiskt liv besöker jorden och på Svahns inställning till UFO, som bygger på intresset av att undersöka oförklarade fenomen. Han benämner en person med det senare intresset som en ”kritisk ufolog”. Han kommer fram till att då man inte kan ställa den kritiska ufologen till svars för andra ufologers verksamhet: ”vore det fel att beteckna de kritiska ufologernas verksamhet som pseudovetenskap.” Det finns dock enligt honom ändå invändningar gentemot deras verksamhet. Utifrån Svahns artikel lyfter Hansson fram två stycken frågor.¹⁴⁰

Den första frågan rör nödvändigheten av att ur ett vetenskapligt perspektiv undersöka UFO-observationer. Hansson skriver: ”Vore det inte bättre, om man vill bidra till vetenskapen, att dessa vedermödor i stället ägnades åt amatörverksamhet inom t ex astronomi, botanik, zoologi eller historisk hembygdsforskning (för att nu nämna några av de forskningsområden som har en god tradition av att ta tillvara amatörers insatser)?”¹⁴¹ Han anser att den kritiska ufologin liknar den typ av vetenskap som bedrevs under 1700-talet, när fokus främst låg på insamling av så mycket material som möjligt från naturen. Den moderna vetenskapen är däremot mer hypotesdriven

¹⁴⁰ Hansson, Sven Ove, ”Vad skiljer en skeptiker från en kritisk ufolog?”, *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/vad-skiljer-en-skeptiker-fran-en-kritisk-ufolog/>, (Hämtad 2016-03-23).

¹⁴¹ Hansson, Sven Ove, ”Vad skiljer en skeptiker från en kritisk ufolog?”, *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/vad-skiljer-en-skeptiker-fran-en-kritisk-ufolog/>, (Hämtad 2016-03-23).

och mer effektiv, material som samlas in har från början ett vetenskapligt syfte. Hansson undrar utifrån Svahns artikel om inte den vetenskapliga nytta man kan utröna från den kritiska ufologin är tämligen mager jämfört med den tid som läggs ner på den.¹⁴²

Den andra frågan Hansson lyfter fram är huruvida det är troligt att det bakom de fall vilka fortfarande står oförklarade finns ett nytt och okänt fenomen att avtäcka, något han anser att ”kärnhypotesen” påvisar. Mot den ställer han istället fram ”trivialhypotesen”, som innebär att det bakom dessa oförklarade fenomen finns prosaiska förklaringar, liknande dem som funnits till tidigare fenomenen som förklarats. Dessa förklaringar har dock ännu inte kommit till ytan på grund av brist på information. Han anser att det trots flera år av insamling ännu inte verkar finnas något stöd för att ”kärnhypotesen” stämmer. Dock anser han att ”kärnhypotesen” inte är mindre trovärdig än några av de andra hypoteser som lagts fram och prövats inom vetenskapen. Men dessa hypoteser, vars sanningshalt inte kan styrkas, brukar försvinna efter ett tag. ”Kärnhypotesen” har däremot varit långlivad, vilket Hansson anser kan indikera att den har en tvivelaktigt central roll inom kritisk ufologi. Han avslutar sin artikel med att konstatera: ”Förmodligen skulle UFO-Sveriges aktiva medlemmar göra större nytta för vetenskapen om de ägnade en ökad del av sin uppmärksamhet åt kända fenomen som t ex astronomer eller folklivsforskare vill ha belysta, på bekostnad av jakten efter gäckande okända fenomen vars existens vi faktiskt saknar skäl att tro på.”¹⁴³

Hansson skapar en gränsdragning som bygger på att modern vetenskap ägnar sig åt trovärdiga hypoteser, något han inte anser ”kärnhypotesen” vara. UFO-Sverige konstrueras således som den moderna vetenskapens Andra genom att de framställs ha sin grund i ett ineffektivt och ett äldre förhållningssätt till det vetenskapliga insamlandet. Det hypotesdrivna insamlandet blir den faktor som Hansson, i förhållande till UFO-Sverige, menar vara avgörande för att få tillhöra den moderna vetenskapen. Om kritiska ufologer vill ägna sig åt en vetenskaplig syssla bör de inte ägna sig åt ufologin, då denna inte har någon vetenskaplig relevans.

¹⁴² Hansson, Sven Ove, ”Vad skiljer en skeptiker från en kritisk ufolog?”, *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/vad-skiljer-en-skeptiker-fran-en-kritisk-ufolog/>, (Hämtad 2016-03-23).

¹⁴³ Hansson, Sven Ove, ”Vad skiljer en skeptiker från en kritisk ufolog?”, *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/vad-skiljer-en-skeptiker-fran-en-kritisk-ufolog/>, (Hämtad 2016-03-23).

Vikten av sakkunskap

I nr 2 av *Folkvett* 1995 publiceras ett svar av Clas Svahn. Det inleds med att Svahn konstaterar att UFO-Sverige inte inom en snar framtid kommer att ägna sig åt zoologi eller hembygdsforskning. Han skriver: ”Varför i hela friden skulle vi det? Vi ägnar oss åt UFO-gåtan eftersom det är en utmaning att kunna bidra till lösandet av en av vår tids stora tvärvetenskapliga frågor – inte för att vi drivs av en allmän-vetenskaplig iver att ställa vår fritid i vetenskapens tjänst.”¹⁴⁴ Han anser att det inte kan vara fel med ambitionen att hitta svar på oförklarade objekt som människor observerar på himlen och på det sättet motverka bedragare som profiterar på tron på sådana fenomen. Svahn lyfter fram att utifrån denna synvinkel är de kritiska ufologernas tid väl spenderad och han ser ingen betydelse med att ägna sig åt något annat bara för att på ett mer accepterat vis ”bidra till vetenskapen”.¹⁴⁵ Svahn försvarar sig gentemot Hansson dels genom att framställa undersökningarna av UFO-fenomenet som en samhällsnytta då det motverkar bedragare som utnyttjar fenomenet för att tjäna pengar. Dels genom att poängtera att vetenskaplighet inte är ett självändamål för dem, centralt inom organisationen är främst UFO-företeelser.

Svahn framhäver dock ändå att det finns en vetenskaplig relevans i UFO-Sveriges verksamhet. UFO-Sveriges rapporter och undersökningar indikerar att det inom ramen för UFO-begreppet finns en mängd av fall vilka är intressanta att undersöka, men som fallit utanför den etablerade vetenskapen. Om de kritiska ufologerna skulle ändra inriktning skulle dessa fall inte undersökas. Han skriver: ”Personligen är jag inte tvärsäker på att kärnhypotesen måste innehålla ett nytt, hittills okänt fenomen men mycket tyder på att så är fallet.”¹⁴⁶ Svahns framställer följaktligen undersökningar av UFO som en möjlig utökning av den etablerade vetenskapens verksamhet, vilket skulle kunna leda till nya upptäckter. Hans syfte framstår här vara att väcka dess intresse, inte att kritisera den.

I nr 1 av *Folkvett* 1996 finns det en fortsättning på UFO-debatten vilken inleds med ett inlägg av Håkan Blomqvist. Blomqvist konstaterar att det i en diskussion inte räcker med att vara skeptisk, för en bra debatt krävs även en viss mån av

¹⁴⁴ Svahn, Clas, ”Svar till Sven Ove Hansson”, *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/svar-till-sven-ove-hansson/>, (Hämtad 2016-03-23).

¹⁴⁵ Svahn, Clas, ”Svar till Sven Ove Hansson”, *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/svar-till-sven-ove-hansson/>, (Hämtad 2016-03-23).

¹⁴⁶ Svahn, Clas, ”Svar till Sven Ove Hansson”, *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/svar-till-sven-ove-hansson/>, (Hämtad 2016-03-23).

sakkunskap.¹⁴⁷ Han anser att Hanssons åsikt om att den tid som läggs på undersökningar av UFO-fenomenet skulle göra mer nytta inom andra fält ”närmast ger ett kunskapsfientligt intryck”. Som styrelseordförande för AFU, vilket vid artikeln tillkomst stod för Arkivet för UFO-forskning¹⁴⁸, lyfter Blomqvist fram allt material som finns i arkivet och konstaterar att utifrån detta material skulle ett tiotal avhandlingar kunna skrivas. Han frågar sig: ”Menar Sven Ove Hansson att vi skall dumpa arkivet i en container och ägna oss åt hembygdsforskning i stället? Skall vi lägga ner UFO-Sverige och lämna fältet fritt för de nyreligiösa sekterna och ockultisterna?” Blomqvist själv anser att UFO-Sverige till stor del gjort sådant som VoF borde ägna sig åt: hitta naturliga förklaringar till UFO-observationer, avslöja de bedragare som finns i UFO-sfären och visa på de samband som finns mellan vissa UFO-kulter och nynazistiska och högerextrema rörelser.¹⁴⁹

Blomqvist lyfter sedan upp Hanssons invändning gentemot ”kärnhypotesen”. Han menar att denna invändning är: ”ett ologiskt och vetenskapligt felaktigt resonemang. Man kan inte a priori avfärda kärnhypotesen *när ingen ordentlig forskning har gjorts*.” Blomqvist lyfter istället fram fall i UFO-arkivet vilka stärker ”kärnhypotesen” och menar att för att kunna uttala sig i denna fråga krävs det kunskap om frågan. Utan sakkunskap går den vetenskapliga trovärdigheten förlorad. Han menar att UFO-Sverige har sina fel, det är en organisation som bygger på amatörvetenskap. Den har dock en ambition att anamma vetenskapliga metoder och intressera akademiker och experter att ta sig an ämnet UFO. Han avslutar sitt inlägg i debatten med att trycka på vikten av seriösa undersökningar av UFO-fenomenet, både som myt och som gåta.¹⁵⁰

I Blomqvist svar på Hanssons kritik gör han en gränsdragning där sakkunskap framställs som en avgörande faktor. I anklagelserna om att Hanssons invändningar var ”ovetenskapliga” konstrueras UFO-Sverige således som det vetenskapliga alternativet gentemot VoF i UFO-frågan. Vetenskapligheten konstrueras av Blomqvist som

¹⁴⁷ Blomqvist, Håkan, ”Fortsättning på UFO-debatten”, *Folkvett*, 1996, nr 1, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1996/nr-1/fortsattning-pa-ufo-debatten/> (Hämtad 2016-03-23).

¹⁴⁸ Idag har AFU bytt namn till Archives for the unexplained.

¹⁴⁹ Blomqvist, Håkan, ”Fortsättning på UFO-debatten”, *Folkvett*, 1996, nr 1, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1996/nr-1/fortsattning-pa-ufo-debatten/> (Hämtad 2016-03-23).

¹⁵⁰ Blomqvist, Håkan, ”Fortsättning på UFO-debatten”, *Folkvett*, 1996, nr 1, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1996/nr-1/fortsattning-pa-ufo-debatten/> (Hämtad 2016-03-23).

beroende av insikt och sakkunskap i frågan det gäller. Hansson saknar denna sakkunskap, följaktligen blir hans avfärdande av ”kärnhypotesen” ovetenskaplig.

Lokalisering på den kulturella kartan

Debatten mellan UFO-Sverige och VoF avslutas med ett kort svar på Blomqvists bidrag av Hansson i *Folkvett*, nr 1, 1996. Han konstaterar där att den främsta skillnaden dem emellan är den gällande ”kärnhypotesen”. Han skriver: ”För att det ska vara vetenskapligt angeläget att pröva en hypotes krävs det indikationer på att hypotesen är antingen tämligen sannolik eller av andra skäl vetenskapligt fruktbar. Enligt min mening saknas sådana vetenskapliga skäl att pröva kärnhypotesen”. Han beskriver även att detta troligen är anledningen till att det finns så lite forskning kring UFO-frågan från etablerad vetenskap. Han menar dock att det ibland finns anledningar att undersöka vissa UFO-observationer. Han avslutar med att lyfta fram att de gemensamt kan konstatera att den främsta kritiken ska riktas gentemot den New Age-baserade ufologin, inte mot den kritiska ufologin som har vetenskapliga ambitioner.¹⁵¹

I Hansson svar på Blomqvists artikel framträder vikten av trovärdighet som han lägger i konstruktionen av vetenskapen. Hans främsta argument gentemot undersökningar av UFO är det osannolika att det ska leda till en betydelsefull upptäckt. Därför är det inte vetenskapligt relevant att göra den typen av undersökningar. I Hansson svar framgår likaså inställningen som VoF har gentemot UFO-Sverige. De anser inte att UFO-Sveriges verksamheten är relevanta för den etablerade vetenskapen, samtidigt utgör de inte ett hot likt den New Age-baserade ufologin gör. VoF och UFO-Sverige delar trots allt, sedan den förändring som UFO-Sverige genomgått, synen på hur kunskap ska produceras. Således utgör UFO-Sverige inte något hot mot den kunskapssyn som VoF bygger sin verksamhet på. De är VoFs Andra, men den Andra vilken måste motarbetas är New Age-rörelsen.

Gieryn skriver i sitt verk om konstruktionen av vetenskap utifrån vad han benämner som kulturell kartografi. Han menar att de olika lagren av tolkningar och associationer som ger trovärdighet till vetenskap och vetenskaplig fakta kan i retorisk form fördelaktigt beskrivas i kartografi. ”Vetenskap” blir en plats på en kulturell karta, avgränsat från andra områden, med landmärken vilka visar dess avläsare hur och

¹⁵¹ Hansson, Sven Ove, ”Fortsättning på UFO-debatten”, *Folkvett*, 1996, nr 1, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1996/nr-1/fortsattning-pa-ufo-debatten/> (Hämtad 2016-03-23).

varför det skiljer sig åt från områden som sunt förnuft, politik och mysticism.¹⁵² Enligt honom behöver kartors innehåll inte vara begränsat till geografiska platser, utan kartan är en form av representation som kan användas även med annan innebörd. Likt geografiska kartor visar Geiryngs kulturella kartor på gränser, arrangemang av utrymme, landmärken och avstånd. Såväl de kulturella som de geografiska kartornas huvuduppgift är att hjälpa dess användare att lokalisera och navigera sig i terräng som de inte är van vid.¹⁵³ Han beskriver hur den kulturella kartan över vetenskap skrivs av de som skapar kunskap med förhoppningen att deras påståenden ska accepteras som trovärdiga och att deras kulturella tillhörighet ska anses vara grunden för objektivitet och sanning.¹⁵⁴ Det skapas följaktligen en kulturell karta över vetenskapen när den konstrueras. Genom denna karta navigeras dess användare till vart trovärdigheten ska lokaliseras.

Skapandet och användandet av de kulturella kartorna sker ofta på ett implicit plan, men i sitt verk beskriver Gieryn explicit hur en karta över vetenskap skulle kunna se ut. Genom att beskriva en kulturell konstruktion av vetenskapen som en karta tydliggör Gieryn hur olika parter i konstruktionen förhåller sig gentemot varandra och hur vi kan navigera oss däremellan. Gieryn beskriver det som:

Take a look at a map of science, or more precisely, a cartographic representation of Mount Science, located just above the town of Reason in the State of Knowledge, which is adjacent to the States of Fine Prospect and Improvement, across the Sea of Intemperance From the State of Plenty, all this on the other side of Demarcation Mountains from the towns of Darkness, Crazyville, and Prejudice, and the islands of Deaf, Blind, and Folly.¹⁵⁵

Skillnader i värderingsmässiga avstånd, som annars inte alltid framgår, framträder i Gieryngs beskrivning. Det sker inte endast gränsdragningar, utan likaså olika stora avståndstagande. Gieryn ställer sig själv frågan vad en karta likt den över Mount Science kan säga dessa användare. Han kommer fram till att: ”It shows what science is

¹⁵² Gieryn, s. x.

¹⁵³ Gieryn, s. 7.

¹⁵⁴ Gieryn, s. x.

¹⁵⁵ Gieryn, s. 6.

by spatially segregating this mountain range from places and spaces where it is not: cartographic contrast is the essence of cultural maps”¹⁵⁶.

Även om kulturella kartor främst inte används på detta bokstavliga vis går det att utifrån Gieryns tankegångar, och med den aningen skämtsamma ton som Gieryn använder, återge hur Hansson framställer VoFs relation till UFO-Sverige i debatten som just en kulturell karta. VoF skulle då placeras som en försvarare av det upphöjda området Vetenskap, vilken håller inkräktare borta och endast släpper in de rättrådiga. Det lilla riket UFO-Sverige lokaliseras inte bland de mörka skogarna av New Age, som ligger långt bort från området Vetenskap, utan placeras på behörigt avstånd från såväl New Age som Vetenskap. UFO-Sverige är följaktligen inte en främmande fiende till Vetenskap, så obegriplig att de inte ens talar samma språk, men de är inte heller en del av dess område. Genom denna lokalisering av UFO-Sverige kan VoF visa att de inte behöver frukta UFO-Sverige, de är inget primärt hot. Men att UFO-Sveriges verksamhet inte heller är någonting relevant för de som är intresserade av vetenskap. Det visas på ett avstånd mellan vetenskap och UFO-Sverige, men detta avstånd är inte i närheten av att vara lika långt som det till New Age. Gieryn skriver angående kartan över ”Mount Science” att: ”From this map, we learn *what* science is by finding *where* Mount science is located”¹⁵⁷. På ett liknande vis framgår den syn på vetenskap och UFO-Sverige som finns inom VoF genom en lokalisering på den kulturella kartan.

Skilda synsätt

I undersökningen av debatten mellan UFO-Sverige och VoF har relationen dem emellan analyserats. Det har lokaliserats två olika synvinklar utifrån vilka definitionen av vetenskap konstruerats. Hansson konstruerar vetenskap som avhängigt relevansen för dess undersökningar, att det ska finnas en trovärdighet att undersökningarna leder till ett relevant resultat. De kritiska ufologerna gör ingen vetenskaplig nytta i att undersöka oförklarade himlafenomen då det inte finns en trolig upptäckt för dem att avtäckas utifrån den informationen, således bör de ägna sig åt en annan vetenskaplig uppgift.

Blomqvist konstruerar istället sakkunskapen som avgörande för huruvida ett uttalande är vetenskapligt eller ej. Hansson har inte sakkunskap i UFO-frågan, därav kan inte han uttala sig på en vetenskaplig grund angående relevansen av

¹⁵⁶ Gieryn, s. 7.

¹⁵⁷ Gieryn, s. 10.

undersökningar kring den. Blomqvist framställer det som ovetenskapligt att avfärda betydelsen av ett fenomen utan att ha undersökt det. Följaktligen är UFO-Sverige mer vetenskapliga än den etablerade vetenskapen i frågan gällande UFO-fenomen, då den etablerade vetenskap avfärdar undersökningen av dessa fenomen utan ordentliga undersökningar av dem.

Dessa konstruktioner leder till skilda syner på hur vetenskapen bör förhålla sig till undersökningar av okända fenomen. Hansson visar på en syn inom vilken trovärdigheten för en relevant upptäckt föregår en undersökning av fenomenet. Inom denna syn är det viktigt att det finns sannolika belägg för att det finns någonting att undersöka, innan undersökningen är gjord. Genom Blomqvist framträder istället en syn inom vilken man inte kan avgöra trovärdigheten för relevanta upptäckter innan man undersökt fenomenet ifråga. Inom denna syn måste ett fenomen först undersökas vetenskapligt, innan det går att avgöra huruvida fenomenet är vetenskapligt relevant.

Brenda Denzler har i *The lure of the edge* likaså lokaliserat skilda förhållningssätt till undersökningar mellan skeptiker-rörelsen och UFO-rörelsen. Hon beskriver att för skeptiker-rörelsen var UFO-fenomenet inget vetenskapligt problem eftersom att det inte fanns några påtagliga, fysiska bevis. Som en reaktion på det påpekade ufologer att om vetenskapsmän skulle vänta tills de personligen fick se ett UFO eller dess rester innan de visade ett seriöst intresse för dess existens skulle det dröja ytterligare 50 år innan det skedde någon utveckling inom ufologin. Som exempel lyfts det fram att: ”’If we had waited until we ‘captured’ an electron.’ wrote one interested scientist, ‘we would never even have suspected that they existed!’” För ufologerna innebar det faktum att bevisen för en existens av UFO endast var olika typer av vittnesmål att UFO introducerade ett ”nytt typ av vetenskapligt pussel” som möjligtvis behövde undersökas på ett lite annorlunda vis.¹⁵⁸ Bristen på fysiska bevis av UFO-fenomenet har följaktligen tolkats på skilda vis. Hos skeptiker-rörelsen har det setts som ett tecken på att det inte finns något att undersöka medan ufologerna istället menat att det visat på att undersökningarna har varit otillräckliga. Här framgår även att personliga upplevelser har en betydande roll hos sekulära ufologer fast än de inte baserar sin kunskapsproduktion på dem. Det är vittnesmål om UFO-fenomenet som indikerar att det finns någonting att undersöka.

¹⁵⁸ Denzler, s. 35.

Inom den konflikt som lokaliserats i debatten mellan UFO-Sverige och VoF går det att se hur inställningen till kunskapsproduktion påverkar vad vetenskapen producerar för kunskap. En förutsättning för denna uppsats var att det inte är i skapandet av fakta som vetenskapligheten konstrueras, utan det tillskrivs när fakta konsumeras och används. Men i undersökningen har det även framkommit att det som sker innan skapandet av fakta, i urvalsprocessen av *vilka* fakta som kommer att skapas och sedan undersökas, är betydande för vad som tillskrivs vetenskaplighet. Innan fakta skapas sker det ett urval kring vad för typ av fakta som ska tas fram och hur det ska undersökas. Detta urval bygger på redan existerande föreställningar kring vad som vetenskapligt relevant och bör undersökas. Urvalsprocessen är följaktligen betydelsefull i konstruktionen av vetenskap. Konstruktionen av vetenskap handlar inte endast om ett förhållningssätt till och konsumtion av redan existerande fakta, utan är även en fråga om vilka fakta som skapas. De skilda synsätt som framträtt i undersökningen kring hur vetenskapen bör förhålla sig till okända fenomen resulterar just i skilda uppfattningar av vad som är vetenskapligt relevant, kring vilka ämnen det ska skapas ny fakta som så småningom kan tillskrivas en vetenskaplighet.

Vetenskapens Andra

Att UFO-Sverige inte accepteras av VoF som en del av vetenskapen trots att synen på kunskapsproduktionen förändrats till att fokusera på observerbar bevisföring kan ha fler förklaringar än deras skilda förhållningssätt till okända fenomen. I sitt verk skriver Hess om relationen mellan parapsykologin och skeptiker-rörelsen. Att rörelsen kring parapsykologi, likt UFO-Sverige, vill vinna akademisk trovärdighet och bli accepterade av den ortodoxa vetenskapen.¹⁵⁹ Han kommer dock fram till att:

Parapsychologists are the skeptics' Other, and almost by definition there is little in the way of intellectual arguments or experimental evidence that will persuade the skeptics to change their minds, notwithstanding skeptics' protests that they are open-minded and "neutral". It is always possible to find a loophole in an experimental protocol, and if the critics are philosophically opposed to the project of parapsychology or the existence of extrasensory perception and psychokinesis, then they are certain to find that hole.¹⁶⁰

¹⁵⁹ Hess, s. 164.

¹⁶⁰ Hess, s. 167.

Det spelar till stor del ingen roll i vilken grad parapsykologerna anammar den traditionella vetenskapens metoder. Parapsykologin är konstruerad som skeptikernas Andra och därmed är det i stort sätt inte möjligt för dem att bli accepterade. Skeptikerna kan hitta sätt att underminera den vetenskaplighet som parapsykologin försöker konstruera och behålla dem som sin Andra.

Relationen mellan dessa parter handlar således inte endast om skillnader i de metoder dessa rörelser baserar sin kunskapsproduktion på, utan om hur de konstruerar sig själva utifrån varandra. De använder sig av varandra för att visa vad de inte är och bekräfta sin egen identitet. Rörelsernas identitet är beroende av den Andra, och ett accepterande av den Andra skulle därmed förändra identiteten. Som Hess påpekat finns istället möjligheten att lokalisera en felaktighet i kunskapsproduktionen hos den Andra eller en någon typ av meningsskiljaktighet vilket innebär att relationen till den Andra kan bestå och Självet's identitet är intakt.

Denzler lyfter i sitt verk fram liknande problematik i relationen mellan UFO- och skeptiker-rörelsen. Hon visar på uppfattningen att så fort bevis för existensen av UFO når de krav som skeptiker-rörelsen ställt upp för att de ska vara tillförlitliga så höjs dessa krav.¹⁶¹ Hon skriver att: ”To gain scientific legitimacy ufologists should behave like professionals and argue their case within a peer community.” Hon menar att vetenskapligt inriktade ufologer gärna skulle delta men att de nästintill alltid fråntas möjligheten att bli publicerad i vetenskapliga tidskrifter eftersom att deras ämne inte anses vara vetenskapligt relevant.¹⁶² Ufologi med vetenskapliga ambitioner står inför en paradox. För att accepteras inom traditionell vetenskap måste de redan vara en del av den traditionella vetenskapen. Uppfattningen av vad som är vetenskap framträder som avgörande för den vetenskapliga identiteten, inte huruvida uppställda vetenskapliga krav uppfylls.

Utifrån dessa tankegångar framstår VoFs avfärdande av UFO-Sverige som vetenskapligt irrelevanta inte som endast en fråga om skilda syner på vetenskapliga förhållningssätt, utan likaså som en möjlighet för VoF att göra en gränsdragning och behålla UFO-Sverige som sin Andra. I Hansson påstående att UFO-Sveriges medlemmar borde undersöka andra företeelser än just UFO för att gynna vetenskapen tyder på svårigheten med att lyfta in UFO-frågan i en vetenskaplig kontext, då den är

¹⁶¹ Denzler, s. 88.

¹⁶² Denzler, s. 89f.

konstruerad som ovetenskaplig. Definitionen av vetenskap som ”*det systematiska sökandet efter sådan kunskap som inte beror på den enskilda individen, utan som envar skulle kunna återfinna eller kontrollera*”¹⁶³ blir inte avgörande när det gäller UFO-Sveriges tillhörighet inom vetenskap. VoF lyfter fram trovärdigheten som den faktor vilken gör UFO-Sverige irrelevant för modern vetenskap. På det sättet kan VoF vidhålla sin gränsdragning gentemot UFO-Sverige. Skulle VoF acceptera UFO-Sverige som en vetenskapligt giltig och relevant organisation skulle deras egen identitet stå på spel.

Möjliga förklaringar till förändringen

En diskussion kring de anledningar som har styrt förändringen inom UFO-Sverige blir lätt spekulativ. Att leta förklaringar till historiska skeden är i sig en spekulativ uppgift. Historien är allt för komplex för att kunna förklaras fullt ut i modeller eller bakgrundsteckningar. Risken finns att i en diskussion kring förklaringar bakom historiska utvecklingar ge intryck av enkel kausalitet. Dessa diskussioner är dock inte oviktiga. I följande diskussion kommer en möjlig förklaringsmodell bakom den förändring som sker inom UFO-Sverige att presenteras. Betydelsen av de personer som drivit förändringen inom UFO-Sverige ska dock inte förringas. I undersökningen av materialet har personer som Claes Svahn och Håkan Blomqvist framgått som framträdande för förändringen inom UFO-Sverige.

Populärkultur lyfts ofta fram som en viktig faktor i tron på UFO-fenomenet. Det finns ett samspel mellan föreställningar om existensen av UFO och olika populärkulturella framställningar av UFO. Det faktum att UFO blivit ett återkommande element i populärkulturen har en viktig roll i spridningen av tron på existensen av UFO. Rothstein skriver i sitt verk att: ”Utan de många UFO-representationerna i samhället skulle föreställningen inte utvecklas med samma hastighet. Som led i en subkultur skulle varje föreställning kunna existera i en eller annan omfattning, men om en egentlig massrörelse ska etableras måste företeelserna få en bredare introduktion.”¹⁶⁴ Även betydelsen av science fiction i relation till UFO-myten berörs. Att det inte är ovanligt att de mallar som finns för föreställningar om UFO till stor del skapas utifrån science fiction-produkter. Rothstein konstaterar att:

¹⁶³ ”Om VoF – Vetenskap och Folkbildning”, <http://www.vof.se/om-vof/>, (Hämtad 2016-03-22).

¹⁶⁴ Rothstein, s. 146.

”Man kan därför säga att science fictiongenren bidrar till begreppsbildning och bildskapande, även om människor inte uppfattar historierna och bilderna som ’sanna’ i konkret mening.”¹⁶⁵ Likaså Kjell Jonsson skriver om sambanden mellan skildringar av UFO i populärkulturen och tron på dess existens. När slutet av 1900-talets sista decennium närmar sig ”fullkomligt dräller det av utomjordingar i vår globala kultur.”¹⁶⁶ Den populärkulturella förekomsten av UFO är följaktligen en förutsättning för den föreställningsvärld som växt fram kring existensen av UFO. UFO har blivit en del av den moderna kulturen och de flesta, oavsett om de tror att UFO existerar eller ej, har någon typ av relation och åsikt om dem. Thomas E. Bullard behandlar detta i sin text ”UFOs: Lost in the Myths” där han konstaterar att UFO betyder alla möjliga saker för alla personer, eller åtminstone någonting för nästan alla.¹⁶⁷

Samtidigt har det saknats vetenskapliga undersökningar kring existensen av UFO. David M. Jacobs har skrivit om denna frånvaro i introduktionen till antologin *UFOs and abductions*. Han beskriver hur UFO-fenomenet till en början undersöktes av den amerikanska regeringen och dess militär. Men när det amerikanska flygvapnets sista officiella utredning lades ner 1969, på grund av att det inte fanns några bevis på ett direkt hot mot den nationella säkerheten, intog traditionell vetenskap positionen att UFO-fenomenet inte hade något värde för ”hård” vetenskap.¹⁶⁸ Även Stuart Appelle skriver om frånvaron av vetenskapliga undersökningar kring UFO-fenomenet. I sin text ”Ufology and Academia: The UFO Phenomenon as a Scholarly Discipline” behandlar han relationen mellan vetenskap och ufologi. Han skriver, angående uttalanden om UFO, att dessa indikerar att: ”ufology is not simply *rejected* as a legitimate discipline; for many, it is categorically *dismissed*. This is a critical difference. Rejection suggests a conclusion based on close examination and careful reflection. Dismissal is an a priori judgment that close examination is not warranted.”¹⁶⁹

Det finns följaktligen ett allmänt medvetande om och intresse för UFO men få vetenskapliga undersökningar kring dess existens. Det blir utifrån denna situation

¹⁶⁵ Rothstein, s. 45.

¹⁶⁶ Jonsson, s. 145.

¹⁶⁷ Bullard, Thomas E. ”UFOs: Lost in the Myths”, *UFOs and abductions: challenging the borders of knowledge*/ David Michael Jacobs (red.), 2000, s. 142.

¹⁶⁸ Jacobs, s. 2.

¹⁶⁹ Appelle, Stuart, ”Ufology and Academia: The UFO Phenomenon as a Scholarly Discipline”, *UFOs and abductions: challenging the borders of knowledge*/ David Michael Jacobs (red.), 2000, s. 10.

möjligt att det uppstår ett tomrum för de som har ett intresse för existensen av UFO men som inte tillskriver sig en New Age-inriktad världsåskådning. De som, genom populärkulturella framställningar, odlat ett engagemang för det oförklarade och de UFO-fenomen som finns men som känner sig främmande för New Age-diskursen som UFO-Sverige i sitt inledande skede tillhörde. Förändringen som UFO-Sverige sedan genomgår fyller detta tomrum. Behovet av undersökningar och diskussioner utan grund i New Age-rörelsen angående det kulturellt vanligt förekommande fenomenet UFO kan ha föranlett UFO-Sveriges förändring. Jacobs beskriver just att bristen på vetenskapliga studier av UFO-fenomenet har lett till att UFO-forskare ofta vänt sig inåt. De har format sitt egna ”quasi-scientific community”.¹⁷⁰ Förändringen inom UFO-Sverige kan således tolkas som en reaktion på UFO-fenomenets populärkulturella genomslag och den vetenskapliga diskursens avvisande inställning till den.

I sin text ”UFOs: Lost in the Myths” skriver Bullard om framställningen av vetenskap i science fiction-filmer. Vetenskapsmän i science fiction-filmer från 1950-talet framställs ofta som ”vanliga” killar med fötterna på jorden. Som exempel lyfter han bland annat fram filmen *The War of the Worlds* (1953). Som värst framställs vetenskapsmännen som barnsliga och tragiskt bristfälliga, men inte som skurkar, som exempelvis i *The Thing* (1951). Enligt Bullard sker det en förändring och under 60-talet har teknologin blivit fienden, som bland annat i *2001: A Space Odyssey* (1968). Men den stora förändring sker från 70-talet och framåt, då har vetenskap blivit ond och är en fiende, vilken exempelvis jagar de vänliga utomjordingarna, som i *E.T.* (1982).¹⁷¹

Den förändring av framställningen av vetenskap i science fiction-filmer som Bullard iakttagit tyder dels på förekomsten av en mer kritisk syn på vetenskap i relation till övernaturliga fenomen vilken filmerna fångade upp. Men de spred troligtvis även en vetenskapskritisk ståndpunkt. Som redan visats är diskursen kring UFO-fenomenet tätt sammankopplad med populärkultur. Denna förändring av skildringen av vetenskap inom science fiction-filmer kan ha utgjort underlag för en utbredning av föreställningen att traditionell vetenskap inte är den institution som främst bör undersöka förekomsten av UFO. I den föreställningsvärld som skapades kring UFO framställdes inte vetenskap som ett förtroendeingivande element, varvid

¹⁷⁰ Jacobs, s. 3.

¹⁷¹ Bullard, s. 154f.

personer med ett intresse för UFO, utan en grund i New Age, inte nödvändigtvis vänder sig direkt till traditionell vetenskap. Istället är en organisation som UFO-Sverige vilken står utanför den vetenskapliga diskursen en möjlig aktör. Den inriktning UFO-Sverige har tagit kan ha lockat med sig personer som varken förlitade sig på etablerad vetenskap eller hade en New Age-inriktad världsbild. De årtionden under vilka UFO-Sverige genomgick sin förändring var, som beskrivits tidigare, händelserika ur en vetenskapsteoretisk synvinkel. Att det fanns en aktiv diskussion kring vetenskapens innebörd kan således ha haft en inverkan på framväxten av en organisation med en alternativ syn på vad vetenskap ska undersöka som samtidigt delar en grundläggande syn på kunskapsproduktion med traditionell vetenskap, som UFO-Sverige.

Avslutning

Sammanfattning av slutsatser och diskussion

I inledningen till denna uppsats togs ett citat från tv-serien *X-files* upp. Konflikten mellan konventionell vetenskap och tron på det övernaturliga som presenteras i såväl citatet som i tv-serien i stort menades öppna för frågan kring vad vetenskap innebär. Som konstateras i teoriavsnittet finns det inte *en* innebörd av vetenskap, utan vad vetenskap är skiftar i och med gränsdragningsituationen när den skiljs från icke-vetenskap. Målet med uppsatsen har varit att visa på vad vetenskap innebär då den ställs i kontrast till UFO-fenomenet. Förhoppningen är att på så sätt lyfta fram en diskussion om de gränser som dras kring en vetenskaplig diskurs, och att dessa inte är givna.

I gränsdragningsituationen som undersöks i min uppsats framgår det att viljan att undersöka förutsättningslöst, möjligheten att kunna dokumentera och kritiskt tänkande ställs upp som referenspunkter för vetenskaplighet när UFO-Sverige närmar sig en vetenskaplig diskurs och avlägsnar sig från den New Age-baserade ufologin. Genom undersökningen av förändringen har det framgått att UFO-Sveriges närmande mot den vetenskapliga diskursen innebär en förskjutning i synen på vad som anses rationellt att basera sin kunskapsproduktion på, från den personliga upplevelsen till observerbar bevisföring. Förskjutningen i synen på rationell kunskapsuppbyggnad som observerats öppnar för intressanta frågor kring vad synen på

kunskapsproduktionen resulterar i för gränser inom vetenskap. Exempelvis frågor om hur det går att vetenskapligt undersöka fenomen som har sin grund i personliga upplevelser. Är kravet på observerbar bevisföring genomgående i fler gränsdragningsituationer och hur påverkar det i så fall vad det är som undersöks? Denna uppsats indikerar att etablerad vetenskaps relation till upplevd bevisföring skapar intressanta frågeställningar. UFO-fenomenet i sig, dess utbredning och det intresse som finns för att den ska bli en del av konventionell vetenskap, visar på att det finns en spänning mellan människor som anser sig ha oförklarade upplevelser och en vetenskaplig diskurs som inte behandlar dessa.

Som debatten mellan UFO-Sverige och VoF indikerade finns det en problematik kring hur vetenskap ska förhålla sig till fenomen som ännu inte blivit vetenskapligt accepterade. VoFs avfärdande av UFO-Sverige pekar på att vetenskap främst är en fråga om identitet. Som konstaterats byggs en vetenskaplig identitet upp utifrån sitt särskiljande från det icke-vetenskapliga och är beroende av denna relation. UFO-fenomenets konstruktion som ett ovetenskapligt alternativ gentemot den etablerade vetenskapens undersökningsobjekt gör att med vilken metod UFO-fenomenet än undersöks underkänns dessa undersökningar som ovetenskapliga. Det uppstår en paradox när en företeelse måste ha vetenskapliga belägg för att få undersökas vetenskapligt. Vetenskap riskerar att bli ett självbekräftande system där endast redan accepterade aspekter som bekräftar den existerande vetenskapliga diskursen ges trovärdighet och resurser. Samtidigt är det inte en möjlighet för etablerad vetenskap att kunna undersöka allt, det måste ske ett urval. Som visats i uppsatsen är urvalet av vilka fakta som produceras av vikt för konstruktionen av vetenskap. I undersökningar av vetenskap som en social konstruktion är det viktigt att inte endast fokusera på hur fakta konstrueras som vetenskapliga i dess konsumtion. Att undersöka de urvalsprocesser som ligger bakom vilka fakta som skapas är en väsentlig del i att analysera vetenskapen som en del av dess kulturella kontext.

Uppsatsen visar på att vetenskap, som Gieryn konstaterade, är någonting som redan existerar men som ständigt omförhandlas. Det innebär att i en specifik gränsdragningsituation, likt den som undersökts i denna uppsats, sätts det för situationen upp specifika villkor för att få tillskrivas en redan existerande vetenskaplig identitet, exempelvis trovärdighet för relevanta upptäckter. Dessa villkor skulle kanske inte vara avgörande för att få tillhöra en vetenskaplig diskurs i andra

situationer, men ställs i denna situation fram som det så att en befintlig vetenskaplig identitet, vilken bygger på relationen till dess Andra, ska vara intakt.

Denna uppsats har inte behandlat varför UFO-fenomenet har uppstått eller vad det är som gör att fenomenet fått en sådan populärkulturell spridning och intresserat så många människor. Några av de teorier som finns angående dess uppkomst togs upp i inledningen men någon djupare analys av detta har inte gjorts. Att diskutera UFO-fenomenets ursprung har aldrig varit intentionen i uppsatsen, det innebär dock att det lämnats frågor om UFO-fenomenets relation till vetenskapen obesvarade. Behandlar ufologer frågor som inte tas upp inom konventionell vetenskap men som ändå ställs? Framträder vår syn på världen från en ny synvinkel om vi ställs inför en möjlig existens av UFO? Är det därför så många dras till att undra över utomjordiskt liv här på jorden och det skapas och ses på så många filmer och tv-serier som behandlar detta? Att hitta svar på dessa frågor skulle vara en svår uppgift, kanske går det inte att svara på dem alls. Ändå väljer jag att avsluta med att öppna upp för dessa frågor. För kanske är det så att UFO-fenomenet, oavsett om man tror att det existerar eller om man bara tycker om de filmer som behandlar dess möjliga existens, fyller ett behov i vårt samhälle.

Möjlig kommande forskning

Ett mål med uppsatsen har varit att öppna upp för forskning kring UFO-fenomenet och rörelserna runt om det ur ett idéhistoriskt perspektiv, att inte endast förhållandet mellan UFO-fenomenet och religion undersöks. I denna uppsats har det framgått att såväl den New Age-inriktade som den sekulära ufologin i hög grad förhåller sig till vetenskap. Förhoppningen är att det ska ske ytterligare undersökningar av UFO-rörelserna som kan både fördjupa och bredda analysen av denna relation och lyfta fram aspekter som inte tagits upp i denna uppsats.

En sådan möjlig aspekt är genus och hur den kulturella konstruktionen av vad som anses vara manligt och kvinnligt och hierarkin dem emellan påverkar såväl UFO-rörelserna som konstruktionen av vetenskap. Hess tar upp genusaspekten i sitt verk och konstaterar att i konstruktionen av gränserna mellan skeptiker, parapsykologer och New age-anhängare spelar genushierarkier en viktig roll.¹⁷² Att den New Age-inspirerade ufologin framhäver den personliga upplevelsen som främsta källa, något

¹⁷² Hess, s. 94.

som bär konnotationer till den kvinnligt konstruerade sfären kring det personliga och känslosamma, antyder att denna rörelse har en grund i värderingar som förknippats med det kvinnliga. Hess beskriver i sitt verk att: ”skepticism is relatively masculine, the New Age movement relatively feminine, and parapsychology somewhere in between.”¹⁷³

Det möjliga faktumet att skeptiker-rörelsen anammar mer manligt kodade värden och den New Age-inspirerade ufologin mer kvinnligt kodade värden innebär en potential för framtida forskning. En sådan undersökning skulle bygga på förutsättningen att värden som kategoriseras som manliga eller kvinnliga inte är biologiskt betingade utan kulturellt konstruerade. Genom att undersöka gränsdragningarna mellan den New Age-inspirerade ufologin och vetenskap ur ett genusperspektiv skulle förhoppningen vara att kunna analysera genushierarkier inom den vetenskapliga konstruktionen, belysa värden som främjas i en vetenskaplig diskurs. I verket *Naturens död* skriver Carolyn Merchant om hur den vetenskapliga revolutionen och den mekaniska världsbild som infördes innebar att manligt konstruerade värden fick ta allt större plats jämfört med innan när det främst rådde en organisk syn på världen.¹⁷⁴ Med den utgångspunkten skulle den New Age-inspirerade ufologin kunna undersökas som en reaktion på den manligt kodade vetenskapen, inom vilken värden som ihopkopplas med det kvinnliga återigen lyfts upp. Genom att införa ett element som UFO, som kommer utifrån och ofta framställs som dominerande över människan, försvinner den roll som överlägsen naturen vilken människan ofta getts i den mekaniska världsbilden, människan är inte längre ensam ”härskare”. Istället blir människan en del av naturen likt andra delar, underordnad snarare än överordnad. Detta skulle kunna öppna upp för ett mer holistiskt synsätt som ger mer utrymme för kvinnligt kodade värden.

Framtida forskning kring detta skulle innebära att UFO-fenomenet undersöks som en reaktion på den världsbild som den vetenskapliga revolutionen inneburit. En sådan undersökning skulle kunna bli en förlängning av gränsdragningsteorin där den kombineras med genusteori.

¹⁷³ Hess, s. 115.

¹⁷⁴ Hon skriver att: ”Ett organiskt inriktat tänkesätt i vilken kvinnliga principer spelade en betydelsefull roll undergrävdes och ersattes av ett mekaniskt inriktat tänkesätt som antingen eliminerade kvinnliga principer eller använde dem på ett exploaterande sätt.” Merchant, Carolyn, *Naturens död: kvinnan, ekologin och den vetenskapliga revolutionen*, B. Östlings bokförl. Symposion, Stockholm, 1994, översättning: Öjevind Lång, s. 24.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor

Blomqvist, Håkan, *En resa i tiden: UFO-Sveriges historia 1970-2010*, 3 uppl., Riksorganisationen UFO-Sverige, Sala, 2010, s. 10.

Blomqvist, Håkan, ”Offentliga dumheter och andra”, *UFO-Aktuellt*, 1987, nr 1, s. 3f.

Ekstrand, Håkan, [ledartext utan titel], *UFO-Aktuellt*, 1981, nr 1, s. 3.

Ekstrand, Håkan, [ledartext utan titel], *UFO-Aktuellt*, 1982, nr 1, s. 3.

Ekstrand, Håkan, Fjellander, Jan och Nordin, Christer, ”Nya dimensioner”, *UFO-Aktuellt*, 1983, nr 4, s. 3.

Jonzon, Carl- Axel, ”Att våga ha en åsikt”, *UFO-Information*, 1980, nr 5, s. 3.

Jonzon, Carl- Axel, ”Datorerna löser inga UFO-gåtor!”, *UFO-Information*, 1973, nr 5, s. 1f.

Jonzon, Carl- Axel, ”De seriösa ufologernas baksida”, *UFO-Information*, 1975, nr 2, s. 1f.

Jonzon, Carl-Axel, ”Därför lämnar jag UFO-Sverige”, *UFO-Information*, 1980, nr 3, s. 3.

Jonzon, Carl- Axel, ”En besvärande fråga för makthavare”, *UFO-Information*, 1976, nr 2, s. 3.

Jonzon, Carl-Axel, ”En högre intelligens bakom UFO-fenomen – Vi kan nå den telepatiskt –”, *UFO-Information*, 1980, nr 1, s. 3.

Jonzon, Carl-Axel, "FOA 2 – Den offentliga sparkbollen", *UFO-Information*, 1972, nr 8, s. 1.

Jonzon, Carl-Axel, "Nyttan av UFO – men hur har det blivit?", *UFO-Information*, 1980, nr 6, s. 3.

Jonzon, Carl- Axel, "Närmar sig UFO-rörelsen ett vägskäl?", *UFO-Information*, 1980, nr 4, s. 3.

Jonzon, Carl- Axel, "Om UFO-teoriers slagsida", *UFO-Information*, 1976, nr 4, s. 3.

Jonzon, Carl- Axel, "Rymdfarkost bättre begrepp än UFO och flygande tefat", *UFO-Information*, 1975, nr 5, s. 1f.

Jonzon, Carl- Axel, "Ser man UFO på radar?", *UFO-Information*, 1975, nr 4, s. 1f.

Jonzon, Carl- Axel, "Teknik och andlig kraft måste gå hand i hand för att skapa en ny värld", *UFO-Information*, 1978, nr 1, s. 3.

Jonzon, Carl-Axel, "Tåget", *UFO-Information*, 1970, nr 1, s. 1.

Jonzon, Carl-Axel, "Är det helt omöjligt att lösa UFO-problemet?", *UFO-Information*, 1978, nr 5, s. 3.

Noor, Jan, "Rapport från planeringskonferens den 17.3 1973", *UFO-Information*, 1973, nr 2, s. 4f.

[Osignerad], "Modernt – Förlegat", *UFO-Information*, 1970, nr 2, s. 1.

Svahn, Clas, "En sorglig cirkelsaga", *UFO-Aktuellt*, 1993, nr 3, s. 3.

UFO-Motala, "Allmän information", *UFO-Information*, 1970, nr 8, s. 1.

Otryckta källor

Blomqvist, Håkan, "Fortsättning på UFO-debatten", *Folkvett*, 1996, nr 1, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1996/nr-1/fortsattning-pa-ufo-debatten/> (Hämtad 2016-03-23).

"Detta är UFO-Sverige", <http://www.ufo.se/information/organisationen/fakta.php> (Hämtad 2016-03-02).

Hansson, Sven Ove, "Vad skiljer en skeptiker från en kritisk ufolog?", *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/vad-skiljer-en-skeptiker-fran-en-kritisk-ufolog/> (Hämtad 2016-03-23).

Hansson, Sven Ove, "Fortsättning på UFO-debatten", *Folkvett*, 1996, nr 1, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1996/nr-1/fortsattning-pa-ufo-debatten/> (Hämtad 2016-03-23).

"Historia – Vetenskap och Folkbildning", <http://www.vof.se/historia/> (Hämtad 2016-03-22).

"Inledning till dialog", *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/inledning-till-en-dialog/> (Hämtad 2016-03-22).

Jonzon, Carl-Axel, "LÖGNER", *UFO med mera*, <http://ufo-mm.se/logner/> (Hämtad 2016-04-26).

"Om VoF – Vetenskap och Folkbildning", <http://www.vof.se/om-vof/> (Hämtad 2016-03-22).

Svahn, Clas, "Finns det UFO-fenomen?", *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/finns-det-ufo-fenomen/> (Hämtad 2016-03-22).

Svahn, Clas, ”Svar till Sven Ove Hansson”, *Folkvett*, 1995, nr 2, <http://www.vof.se/folkvett/ar-1995/nr-2/svar-till-sven-ove-hansson/> (Hämtad 2016-03-23).

”UFO med mera”, <http://ufo-mm.se> (Hämtad 2016-11-24).

UFO-Sveriges stadgar, 1970.

UFO-Sveriges stadgar, 1971.

UFO-Sveriges stadgar, 1973.

UFO-Sveriges stadgar, 1987.

UFO-Sveriges stadgar, 1989.

UFO-Sveriges stadgar, 1992.

UFO-Sveriges stadgar, 1996.

Litteratur

Andersson, Pia, ”Flygande tefat och rymdvarelser som religion: 1500-talet till 1950-talet.”, *Gudars och gudinnors återkomst: studier i nyreligiositet/* redaktörer: Carl-Gustav Carlsson och Liselotte Frisk, 2000.

Appelle, Stuart, ”Ufology and Academia: The UFO Phenomenon as a Scholarly Discipline”, *UFOs and abductions: challenging the borders of knowledge/* David Michael Jacobs (red.), 2000.

Ashman, Keith M. & Baringer, Philip (red.), *After the science wars*, Routledge, London, 2001.

Bohlin, Henrik, ”Måttstockarnas mångfald och dialogens möjlighet”, *Sekelslut: idéhistoriska perspektiv på 1980- och 1990-talen/ Anders Burman och Lena Lennerhed* (red.), 2011.

Bullard, Thomas E., ”UFOs: Lost in the Myths”, *UFOs and abductions: challenging the borders of knowledge/ David Michael Jacobs* (red.), 2000.

Burman, Anders & Lennerhed, Lena (red.), *Sekelslut: idéhistoriska perspektiv på 1980- och 1990-talen*, Atlas akademi, Stockholm, 2011.

Carlsson, Carl-Gustav & Frisk, Liselotte (red.), *Gudars och gudinnors återkomst: studier i nyreligiositet*, Institutionen för religionsvetenskap, Univ., Umeå, 2000.

Denzler, Brenda, *The lure of the edge: scientific passions, religious beliefs, and the pursuit of UFOs*, University of California Press, Berkeley, Calif., 2001.

Franck, Olof, *Tro och transcendens i Ulf Ekmans och Kristina Wennergrens författarskap: om teologisk realism och referentiell identifikationsteori i två samtida trosuppfattningar*, Almqvist & Wiksell International [distributör], Stockholm, 1998.

Gieryn, Thomas F., *Cultural boundaries of science: credibility on the line*, University of Chicago Press, Chicago, 1999.

Hammer, Olav, *På spaning efter helheten: New Age, en ny folktro?*, Wahlström & Widstrand, Stockholm, 1997.

Hess, David J., *Science in the New Age: the paranormal, its defenders and debunkers, and American culture*, Univ. of Wisconsin Press, Madison, 1993.

Jacobs, David Michael (red.), *UFOs and abductions: challenging the borders of knowledge*, University Press of Kansas, Lawrence, Kan., 2000.

Jessica Moberg, "Are the Space Brothers Socialists? Swedish Indigenization of the UFO Mythical Complex", *Handbook of Nordic new religions.*/ James R. Lewis och Inga Bård Tøllefsen (red.), 2015.

Jonsson, Kjell, "Dold framtid, dold historia: apokalyps, konspiration och utomjordiskt hopp i populärkulturen.", *Att se det dolda* / Owe Wikström (red.), 1998.

Jonsson, Kjell, *Svensk UFO-bibliografi 1946-1975*, Borås, 1977.

Jung, C. G., *Flying saucers: a modern myth of things seen in the skies*, Reprinted, Lowe and Brydone Printers Ltd., Norfolk, 1977, översättning: R.F.C.Hull.

Lewis, James R. (red.), *The Gods have landed: new religions from other worlds*, State Univ. of New York Press, Albany, 1995.

Lewis, James R. & Bårdsen Tøllefsen, Inga (red.), *Handbook of Nordic new religions*, Brill, Leiden, 2015.

Merchant, Carolyn, *Naturens död: kvinnan, ekologin och den vetenskapliga revolutionen*, B. Östlings bokförl. Symposion, Stockholm, 1994, översättning: Öjevind Lång.

Molander, Bengt, *Vetenskapsfilosofi: en bok om vetenskapen och den vetenskapande människan*, 2. uppl., Thales, Stockholm, 1988.

Rothstein, Mikael, *UFO: myten om rymdvarelser och flygande tefat*, Nya Doxa, Nora, 2001, översättning: Hans Dalén.

Saler, Benson (red.), *UFO crash at Roswell: the genesis of a modern myth*, Smithsonian, Washington, 1997.

Sanner, Inga, "Drömmen om en ny tidsålder" *Sekelslut: idéhistoriska perspektiv på 1980- och 1990-talen*/ Anders Burman och Lena Lennerhed (red.), 2011.

Sjödin, Ulf, *Flygande tefat, spöken och sanndrömmar: ungdomars syn på paranormala företeelser*, Religionsbeteendevetenskapliga förl., Uppsala, 1994.

Sjödin, Ulf, *Mer mellan himmel och jord?: en studie av den beprövade erfarenhetens ställning bland svenska ungdomar*, Verbum, Stockholm, 2001.

Sjödin, Ulf, "Tror vi på det dolda?: svenskens syn på det paranormala." *Att se det dolda* / Owe Wikström (red.), 1998.

Tumminia, Diana G. (red.), *Alien worlds: social and religious dimensions of extraterrestrial contact*, 1st ed., Syracuse University Press, Syracuse, N.Y., 2007.

Tumminia, Diana G., "In the dreamtime of the saucer people. Sense-making and interpretive boundaries in a contactee group.", *Alien worlds: social and religious dimensions of extraterrestrial contact.* / Diana G. Tumminia (red.), 2007.

Wikström, Owe (red.), *Att se det dolda: om New age och ockultism inför millennieskiftet*, Natur och kultur, Stockholm, 1998.

Otryckt material

X-Files, Ten Thirteen Productions 20th Century Fox Television, 1993, Säsong 1, Avsnitt 1.